

Łomża 17.05 .2023r.

**Rada Miejska
Łomży**

Przesyłam w załączeniu **projekt Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Łomży na lata 2023-2025.**

Celem głównym Projektu jest skuteczny rozwój systemu pieczy zastępczej w Łomży, ze szczególnym uwzględnieniem rodzinnych form opieki zastępczej.

Podstawą opracowania 3-letniego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Łomży jest ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U z 2022,poz. 447 ze zmianami).

Zgodnie z w/w ustawą zadania związane z zapewnieniem dzieciom pieczy zastępczej należą do zadań własnych powiatu -miasta na prawach powiatu.

z up. PREZYDENTA MIASTA

mgr Andrzej Stypulkowski
ZASTĘPCA PREZYDENTA MIASTA

UCHWAŁA NR .....
RADY MIEJSKIEJ ŁOMŻY

z dnia 21 czerwca 2023 r.

**w sprawie przyjęcia i realizacji Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Łomży
na lata 2023-2025**

Na podstawie art. 180 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2022 r. z późn. zm.¹⁾) w zw. z art. 92 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 1526, z 2023 r. poz. 572) uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się do realizacji Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Łomży na lata 2023-2025 w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Łomża.

§ 3. Uchwała wchodzi z dniem podjęcia.

RADCA PRAWNY
Mieczysław Jagielak

¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2022 r. poz. 1700, 2140, z 2023 r. poz. 403, 535, 818.

załącznik do Uchwały Nr.....
Rady Miejskiej Łomży
z dnia.....
w sprawie przyjęcia
Programu Rozwoju
Pieczy Zastępczej w Łomży

**PROGRAM ROZWOJU
PIECZY ZASTĘPCZEJ
W ŁOMŻY 2023--2025**

I . Wprowadzenie

Priorytetem polityki społecznej w Mieście Łomży jest dobro rodziny postrzegane jako zapewnienie możliwości wsparcia rodziny we wszystkich wymiarach jej społecznego funkcjonowania. W zgodzie z tą wartością priorytetem jest kompleksowe zabezpieczenie pomocy rodzinie w środowisku. Kluczowe jest koncentrowanie się na sytuacji dziecka , a konieczność zabezpieczenia w pieczy zastępczej rozumiana jako zabezpieczenie zastępczego środowiska rodzinnego. Traktowanie instytucjonalnej pieczy zastępczej jako formy uzupełniającej, ale niezbędnej.

Pozytywne wpływy wychowywania w rodzinie są związane przede wszystkim z realizowanymi w rodzinie celami, wzajemną więzią uczuciową, pełnionymi w rodzinie rolami oraz wzorcami wzajemnego komunikowania się. Dobrej rodziny w procesie wychowania oraz wzrastania dzieci i młodzieży nie jest w stanie zastąpić nikt, dlatego polityka państwa oraz wszelkie działania instytucji samorządowych i organizacji pozarządowych powinny być nakierowane na pomoc udzielaną rodzinie i w rodzinie. W sytuacjach kryzysowych, gdy rodzina nie jest w stanie poradzić sobie z problemami, tj. nie może, nie potrafi bądź nie chce zajmować się dzieckiem zachodzi konieczność udzielania pomocy, wsparcia zewnętrznego lub interwencji. W takiej sytuacji, w myśl konstytucyjnej zasady pomocniczości, dziecko ma prawo do pomocy, w tym do pieczy zastępczej: „Dziecko pozbawione opieki rodzicielskiej ma prawo do opieki i pomocy władz publicznych”, stanowi Konstytucja RP (art. 72 ust.2). Konwencja o Prawach Dziecka zobowiązuje Państwa – Strony do zapewnienia specjalnej ochrony i pomocy dzieciom czasowo lub stale pozbawionym środowiska zastępczego lub nie mogącym, ze względu na swe dobro, w nim przebywać (art. 20). Przepisy te podkreślają rangę i znaczenie praw dziecka, w tym do pieczy zastępczej.

Wejście w życie Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. Nr 149, poz. 887 z późn. zm.) umocniło istniejące i wprowadziło nowe rozwiązania systemowe w pracy z rodziną przeżywającą trudności, zarówno tą naturalną jak i zastępczą. Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Łomży na lata 2023 – 2025 jest kontynuacją działań do realizacji w kolejnej trzyletniej perspektywie programowej.

Obok w/w Ustawy, Program wpisuje się także w założenia Łomżyńskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

Ustawa wprowadziła m.in. uregulowania prawne dotyczące organizacji systemu

Rozwiązywania Problemów Społecznych.

Ustawa wprowadziła m.in. uregulowania prawne dotyczące organizacji systemu pieczy zastępczej oraz usamodzielnień pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej.

W celu właściwego zabezpieczenia realizacji zadań w tym zakresie zostało utworzone w Łomży Centrum Pieczy Zastępczej na bazie wcześniej istniejącego Ośrodka Adopcyjno-Opiekuńczego, które przejęło zadania organizatora pieczy zastępczej w rozumieniu ustawy oraz wsparcie rodziny naturalnej w zakresie asystentury rodziny, której zadaniem jest wspomaganie rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi.

Program zawiera diagnozę sytuacji pieczy zastępczej na terenie Miasta Łomży, podstawy prawne programu oraz kierunki rozwoju systemu pieczy zastępczej, w tym limit rodzin zastępczych zawodowych na lata 2023 – 2025.

Celem niniejszego Programu jest dalsze ograniczanie opieki instytucjonalnej na rzecz rodzinnej opieki zastępczej, organizowanie wszechstronnego wsparcia dla rodzin zastępczych, podejmowanie działań wspierających rodziny i umożliwiających powrót dzieci do domu rodzinnego oraz zabezpieczenie środków finansowych na realizację tych zadań.

II. Charakterystyka pieczy zastępczej.

System pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców.

Pieczka zastępcza zapewnia:

1. Zaspokojenie potrzeb emocjonalnych dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalno – rekreacyjnych.
2. Opiekę i wychowanie mającą na celu przygotowanie dziecka do:
  - a) godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia,
  - b) pokonywania trudności życiowych zgodnie z zasadami etyki,
  - c) nawiązywania i podtrzymywania bliskich, osobistych i społecznie akceptowanych kontaktów z rodziną i rówieśnikami, w celu łagodzenia skutków doświadczania straty i separacji oraz zdobywania umiejętności społecznych,
3. Realizację planu pracy z rodziną lub gdy jest to niemożliwe – dążenie do

przysposobienia dziecka;

Pieczna zastępcza sprawowana jest w formie:

- 1) rodzinnej,
- 2) instytucjonalnej.

Formami rodzinnej pieczy zastępczej są:

1) rodzina zastępcza:

- a) spokrewniona,
- b) niezawodowa,

c) zawodowa, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna,

2) rodzinny dom dziecka.

Rodzinę zastępczą lub rodzinny dom dziecka tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, u których umieszczono dziecko w celu sprawowania nad nim pieczy zastępczej.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 09 czerwca 2011 r. wprowadziła zmiany w klasyfikacji rodzin zastępczych tj. od 1 stycznia 2012 roku **rodzinę zastępczą spokrewnioną** tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, będący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka. /poprzednio tj. do końca grudnia 2011r. tworzyły ją osoby w różnym stopniu spokrewnione z dzieckiem/.

Rodzinę zastępczą zawodową lub **rodzinę zastępczą niezawodową** tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, niebędący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka. Rodzina zastępcza oraz prowadzący rodzinny dom dziecka zapewniają dziecku całodobową opiekę i wychowanie.

Instytucjonalna piecz zastępcza sprawowana jest w formie:

1. placówki opiekuńczo-wychowawczej typu:
  - socjalizacyjnego
  - interwencyjnego
  - specjalistyczno-terapeutycznego
  - rodzinnego
2. regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej
3. interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego.

III. Organizacja systemu Pieczy Zastępczej.

Za organizację pieczy zastępczej odpowiada powiat lub miasto na prawach powiatu.

Do zadań miasta na prawach powiatu należą w szczególności:

- 1) opracowanie i realizacja 3 letnich powiatowych programów rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych;
- 2) zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo – wychowawczych;
- 3) organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo – wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo – terapeutyczne, przez wspieranie procesu usamodzielnienia;
- 4) tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych;
- 5) prowadzenie placówek opiekuńczo – wychowawczych oraz placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponad gminnym;
- 6) organizowanie szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka, rodzin pomocowych i dyrektorów placówek opiekuńczo - wychowawczych typu rodzinnego oraz kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo – wychowawczej typu rodzinnego;
- 7) organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności przez tworzenie warunków do powstawania:
  - a) grup wsparcia,
  - b) specjalistycznego poradnictwa
- 8) wyznaczanie organizatora rodzinnej pieczy zastępczej;
- 9) zapewnienie przeprowadzenia przyjętemu do pieczy zastępczej dziecku niezbędnych badań lekarskich;
- 10) prowadzenie rejestru danych o osobach:
  - a) zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej ,rodziny zastępczej spokrewnionej i rodzinnego domu

dziecka/o ile w Łomży zostanie utworzony/,

b) niezakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej

b) pełniących funkcję rodziny zastępczej zawodowej lub rodziny zastępczej niezawodowej

c.) dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej

d) wychowanków w procesie usamodzielnienia i usamodzielnionych.

Aktualizacja rejestru rodzin zastępczych prowadzona na bieżąco w centralnym rejestrze informatycznym zgodnie z art. 38d uowr.

11) kompletowanie we współpracy z właściwą placówką OPS dokumentacji związanej z przygotowaniem dziecka do umieszczenia w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka;

12) sporządzanie wspólnie z OPS sprawozdań rzeczowo – finansowych z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz przekazywanie ich wojewodzie, w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego (który stosowany jest w urzędach administracji publicznej realizujących zadania w zakresie określonym w ustawie, stanowią integralne części systemów teleinformatycznych stosowanych do realizacji świadczeń rodzinnych określonych w ustawie z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych);

13) przekazywanie do biura informacji gospodarczej informacji w przypadku powstania zaległości z tytułu nieponoszenia odpłatności.

IV. Zasoby Miasta Łomża w zakresie pieczy zastępczej.

Od 2012 r. wraz z wejściem w życie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej ma miejsce dynamiczny rozwój działań i ofert w zakresie rodzinnej pieczy zastępczej.

Organizator rodzinnej pieczy zastępczej w Łomży tj. Centrum Pieczy Zastępczej realizuje niżej wymienione zadania:

1) prowadzi nabór kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub rodzinnego domu dziecka

2) kwalifikuje osoby kandydujące do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub

- prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz wydaje zaświadczenia kwalifikacyjne zawierające potwierdzenie ukończenia szkolenia, opinię o spełnianiu warunków i ocenę predyspozycji do sprawowania pieczy zastępczej;
- 3) organizuje szkolenia dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka programem PRIDE, posiadającym licencje MPRiPS;
  - 4) zapewnia rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka szkoleń mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji, biorąc pod uwagę ich potrzeby;
  - 5) zapewnia pomoc i wsparcie osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w ramach grup wsparcia oraz rodzin pomocowych;
  - 6) organizuje dla rodzin zastępczych pomoc wolontariuszy;
  - 7) współpracuje ze środowiskiem lokalnym, w szczególności z powiatowym centrum pomocy rodzinie, ośrodkiem pomocy społecznej, sądami i ich organami pomocniczymi, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz z organizacjami społecznymi;
  - 8) prowadzi poradnictwo i terapie dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej;
  - 9) zapewnia pomoc prawną osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w zakresie prawa rodzinnego;
  - 10) dokonuje okresowej oceny sytuacji dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej;
  - 11) prowadzi działalność diagnostyczno-konsultacyjną, której celem jest pozyskiwanie, szkolenie i kwalifikowanie osób zgłaszających gotowość do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej oraz prowadzenia rodzinnego domu dziecka o ile będą chętni do prowadzenia tej formy opieki zastępczej.
  - 12) przeprowadza badania pedagogiczne i psychologiczne oraz analizę, o której mowa w art. 42 ust. 7, dotyczących kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;
  - 13) zapewnia rodzinom zastępczym zawodowym i niezawodowym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka poradnictwo, które ma na celu

zachowanie i wzmocnienie ich kompetencji oraz przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego;

14) Przedstawia Prezydentowi i Radzie Miasta corocznego sprawozdania z efektów pracy;

15) zgłasza do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających;

16) organizuje opiekę nad dzieckiem, w przypadku gdy rodzina zastępcza albo prowadzący rodzinny dom dziecka okresowo nie może sprawować opieki, w szczególności z powodów zdrowotnych lub losowych albo zaplanowanego wypoczynku.

17) prowadzi rejestr o którym mowa w art. 38 d Ustawy z dnia 7 października 2022r, o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw.

Z rodzinami zastępczymi spokrewnionymi, niespokrewnionymi i zawodowymi współpracują koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej zatrudnieni w Centrum Pieczy Zastępczej w Łomży.

Koordinatora rodzinnej pieczy zastępczej wyznacza rodzinie organizator rodzinnej pieczy zastępczej, po zasięgnięciu opinii odpowiednio rodziny zastępczej.

Zgodnie z art. 128 ustawy systematycznie oceniana jest:

- 1) sytuacja dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej;
- 2) sytuacja rodziny zastępczej;

Pobyt małoletnich w pieczy zastępczej jest traktowany jako pobyt czasowy wynikający z przejściowej dysfunkcyjności rodziny naturalnej.

Organizator rodzinnej pieczy zastępczej dokonuje oceny w celu:

- 1) ustalania aktualnej sytuacji rodzinnej dziecka;
- 2) analizy stosowanych metod pracy z dzieckiem i rodziną;
- 3) modyfikowania planu pomocy dziecku;
- 4) monitorowania procedur adopcyjnych dzieci z uregulowaną sytuacją prawną umożliwiającą przysposobienie;

- 5) oceny stanu zdrowia dziecka i jego aktualnych potrzeb;
- 6) oceny zasadności dalszego pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- 7) informowania sądu o potrzebie umieszczenia dziecka w placówce działającej na podstawie przepisów o systemie oświaty, działalności leczniczej lub pomocy społecznej.

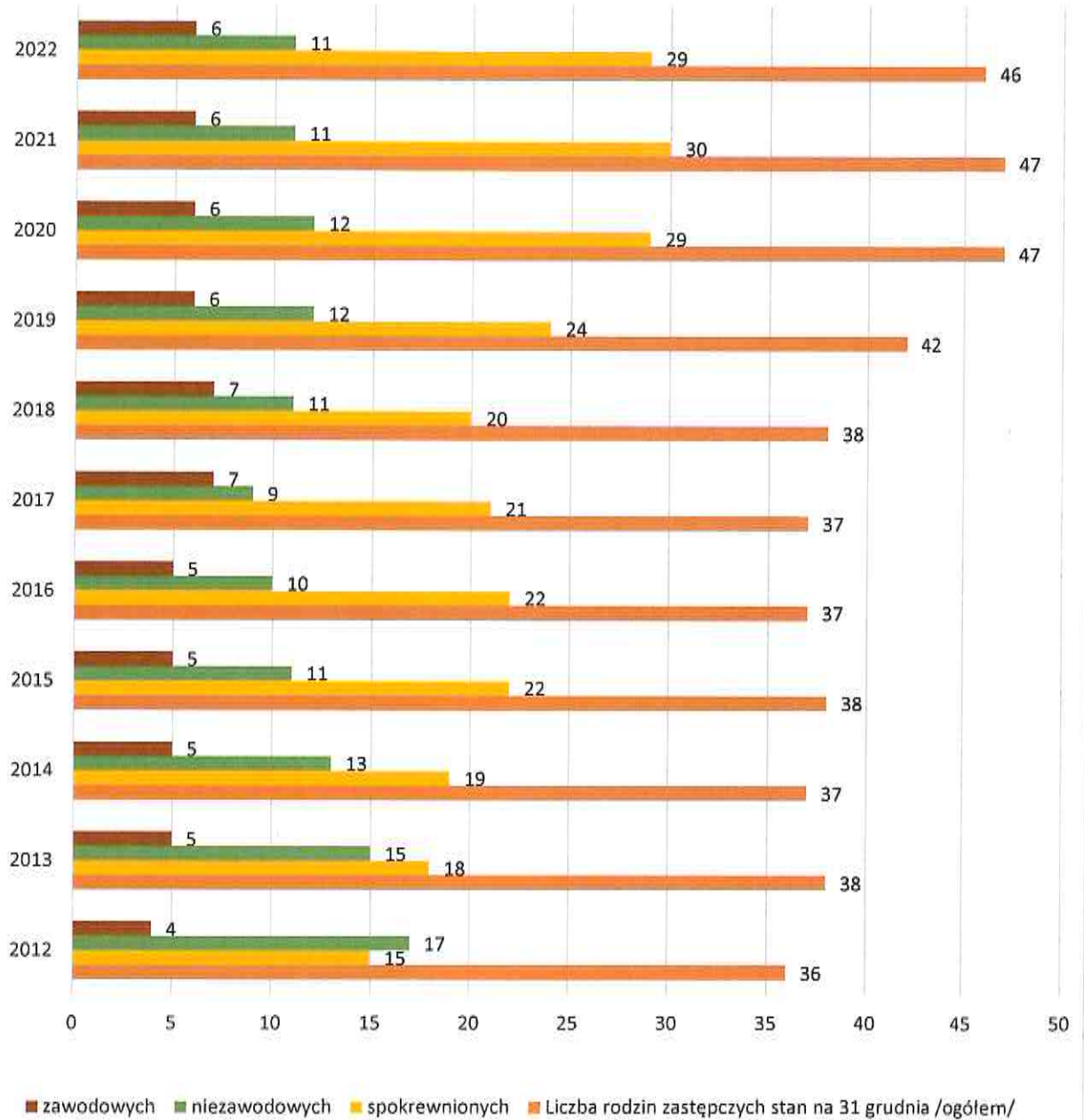
Oceny sytuacji dziecka organizator rodzinnej pieczy zastępczej dokonuje w konsultacji z:

- 1) odpowiednio rodziną zastępczą albo prowadzącym rodzinny dom dziecka;
- 2) pedagogiem;
- 3) psychologiem;
- 4) właściwym asystentem rodziny;
- 5) przedstawicielem ośrodka adopcyjnego;
- 6) koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej.

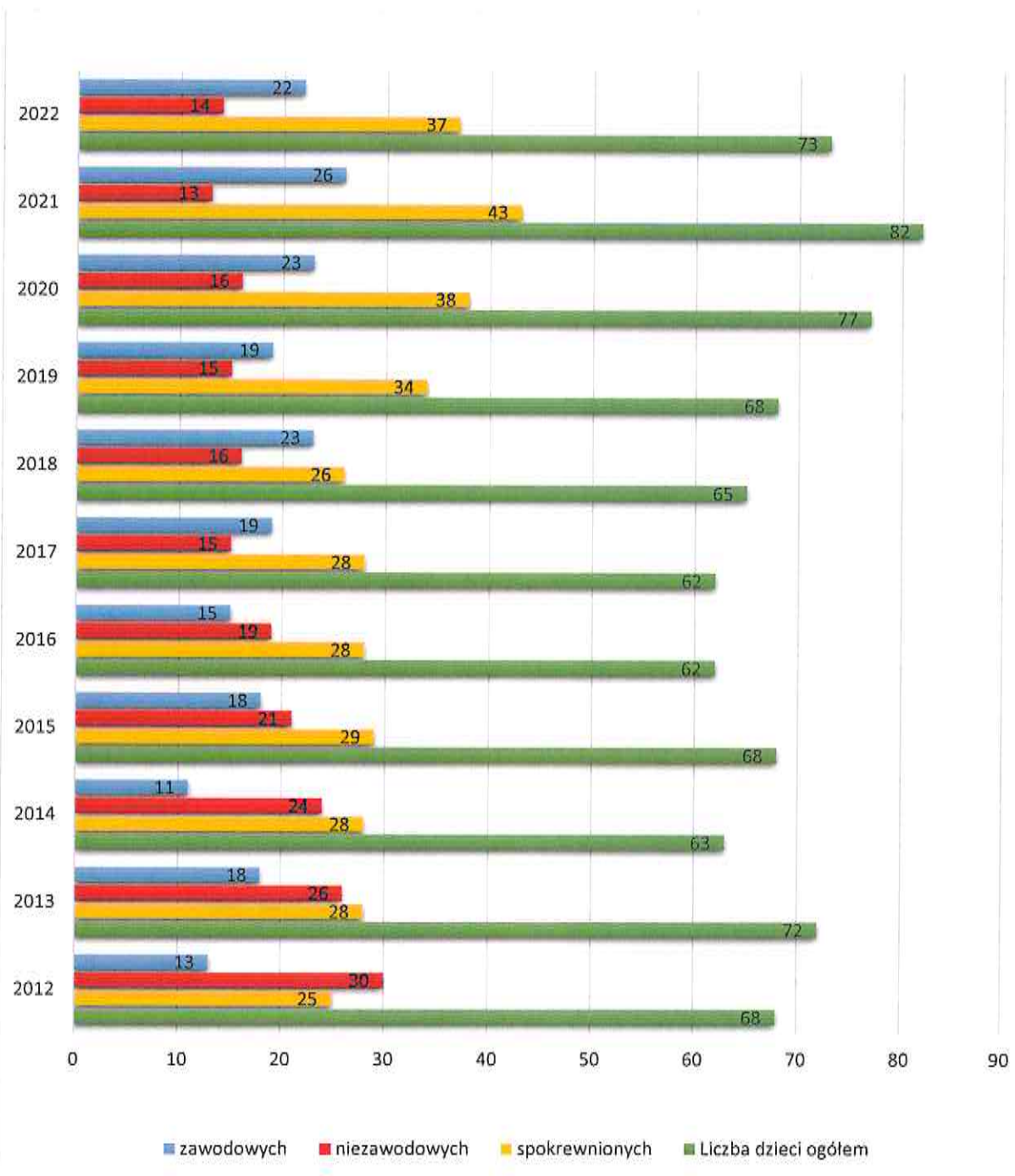
W Łomży od roku 1999 wszystkie dzieci w wieku do lat 10 są zabezpieczane i umieszczane w rodzinnej pieczy zastępczej. Sąd Rodzinny w Łomży prowadząc postępowania opiekuńcze posiłkuje się opinią biegłych sądowych, kuratorów sądowych i Centrum Pieczy Zastępczej w Łomży. Na wniosek Sądu CPZ jako organizator pieczy zastępczej wskazuje rodzinę zastępczą ,w której proponuje umieścić małoletnie dziecko. O konieczności wszczęcia postępowania sąd może być informowany przez MOPS szkołę policję , CPZ lub inną instytucję, która posiada informację, że dobro małoletnich jest zagrożone. Dzieci w wieku powyżej 10 lat są zabezpieczane i umieszczane w placówce opiekuńczo - wychowawczej.

Strukturę rodzinnej pieczy zastępczej w Łomży w latach 2012-2022 obrazują poniższe zestawienia i wykresy:

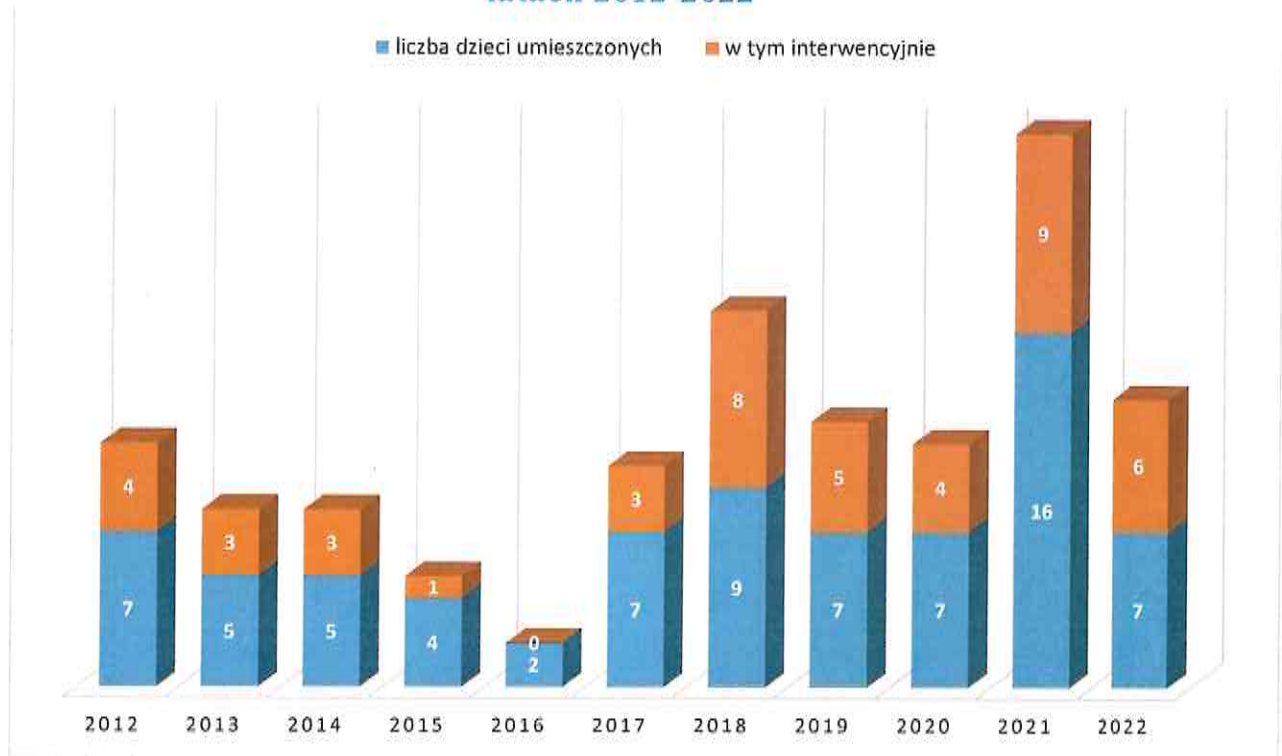
Wykres nr 1. Rodziny zastępcze w Łomży w latach 2012-2022.

Wykres nr 2. Liczba dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej

Wykres nr 3. Liczba dzieci zabezpieczonych w pogotowiu rodzinnym w latach 2012-2022

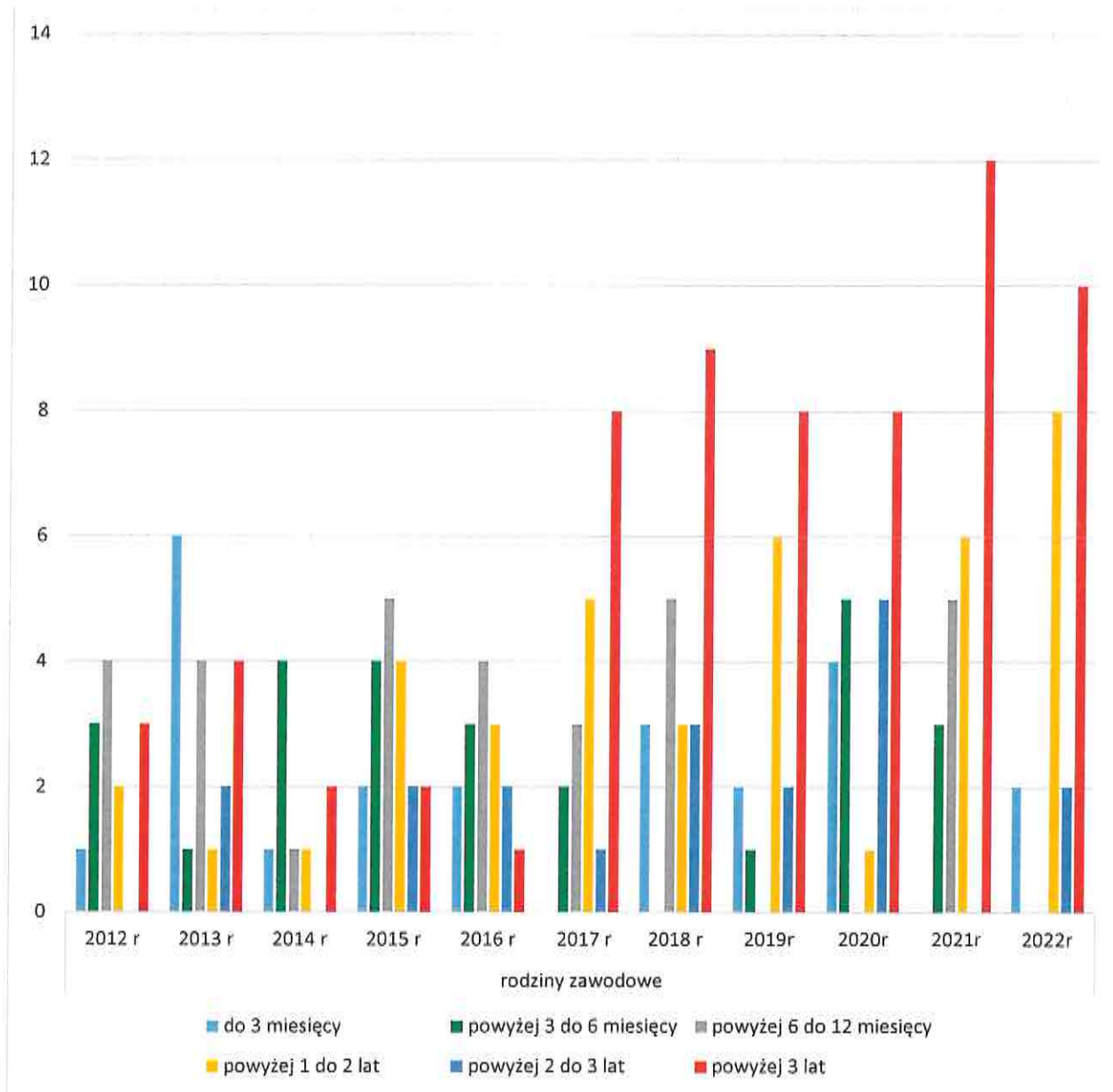

Tabela nr 1. Wykształcenie rodzin zastępczych w Łomży*

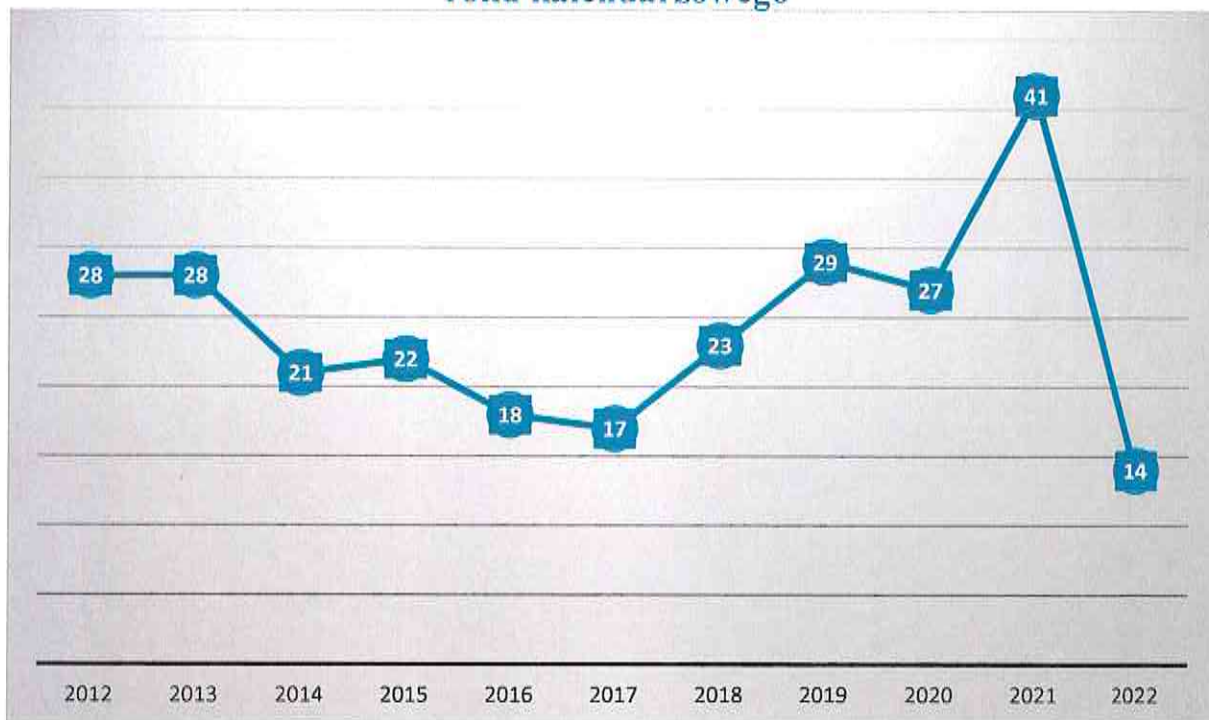
wykształcenie	Kobiety	Mężczyźni
podstawowe	6	3
zasadnicze zawodowe	10	8
średnie	18	8
wyższe	13	3

*dane na rok 2022

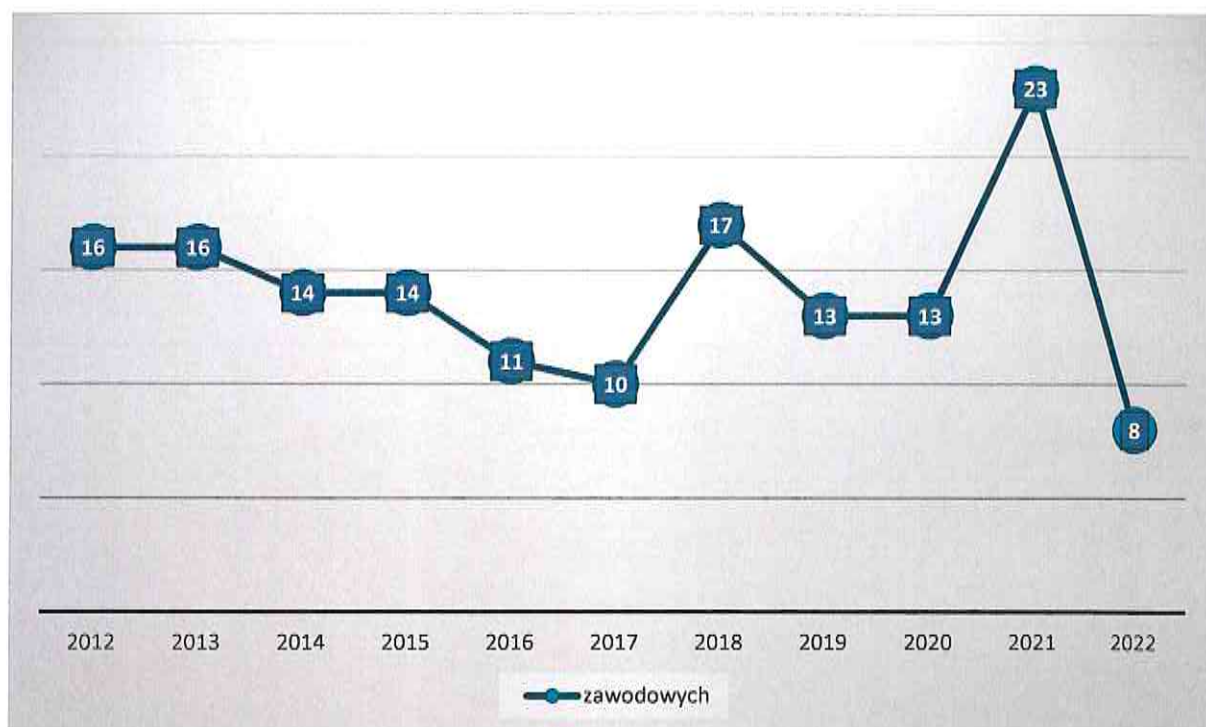
Wykres nr 4. Czas pobytu dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej – rodziny zawodowe

Wykres nr 5. Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych w ciągu roku kalendarzowego

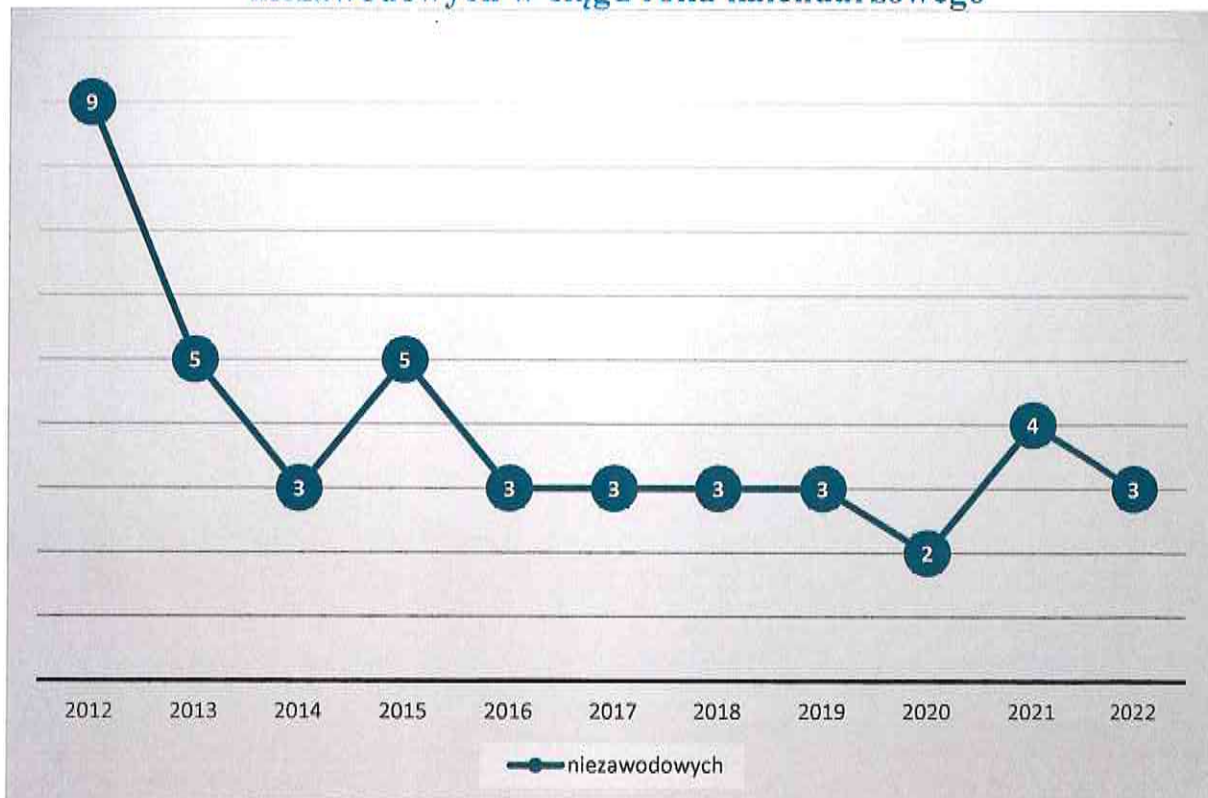

Wykres nr 6. Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych zawodowych w ciągu roku kalendarzowego

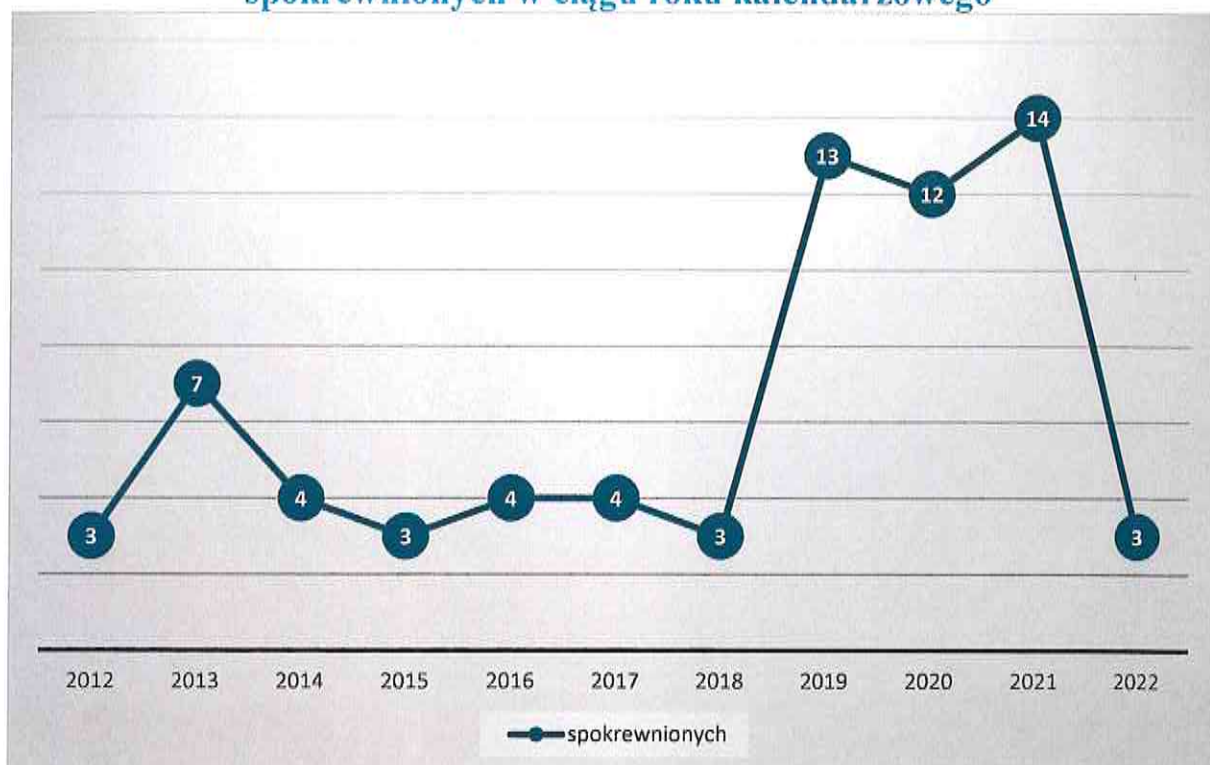

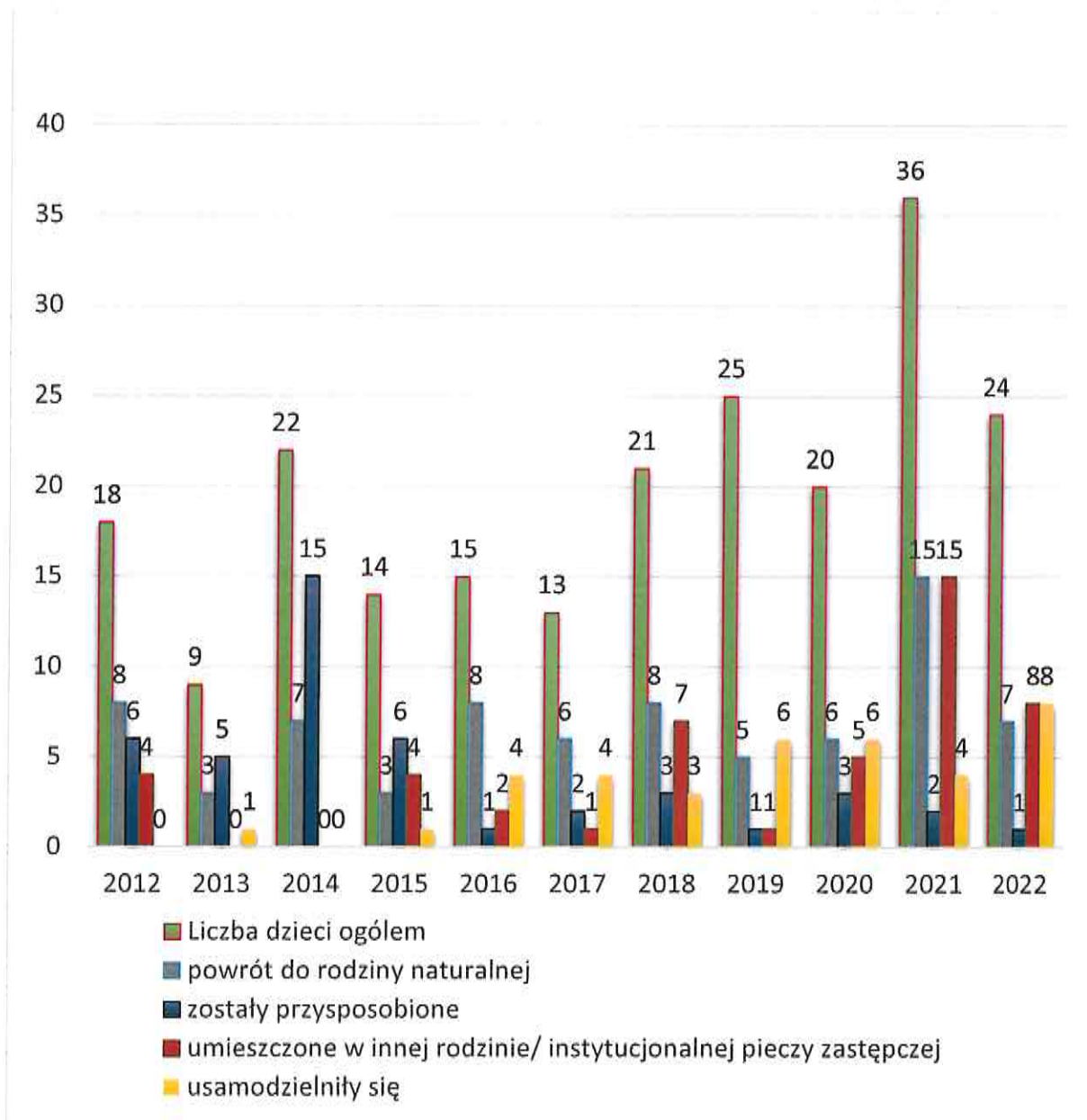
Wykres nr 7. Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych niezawodowych w ciągu roku kalendarzowego

Wykres nr 8. Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych spokrewnionych w ciągu roku kalendarzowego

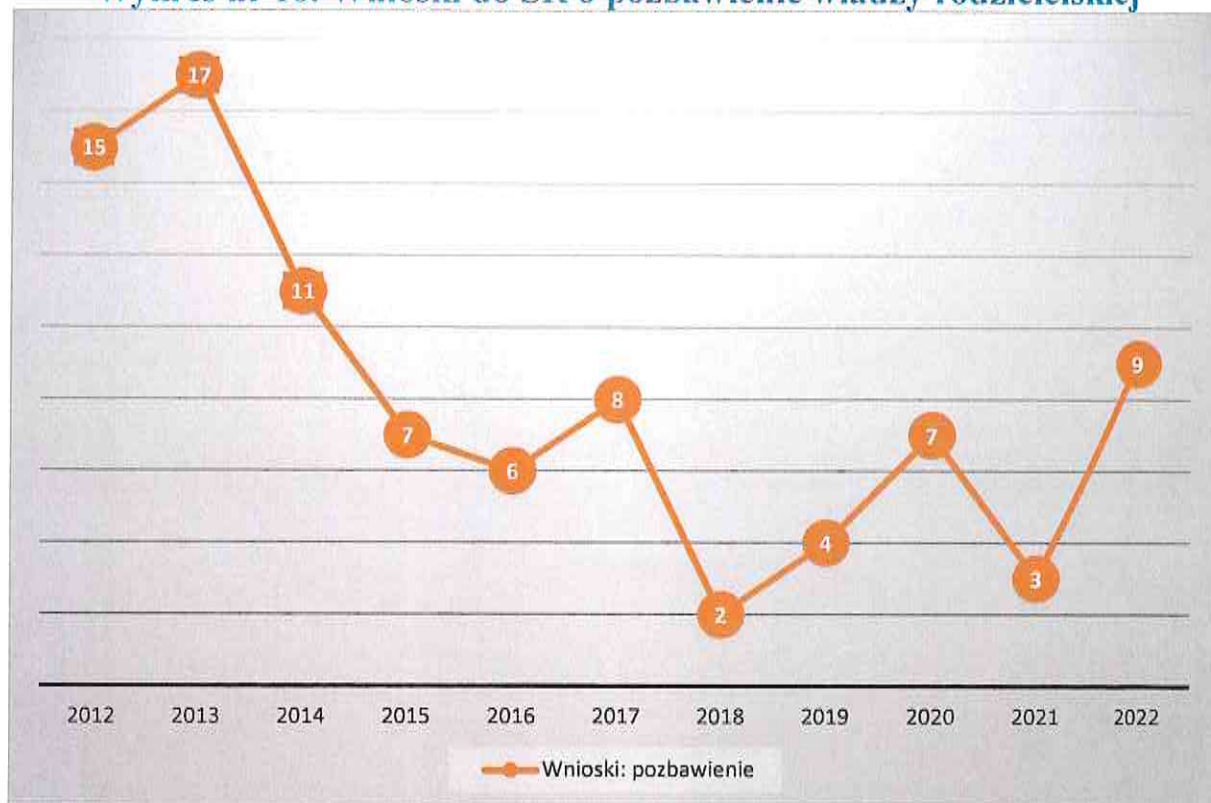

Wykres nr 9. Odplyw dzieci z rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2012-2022

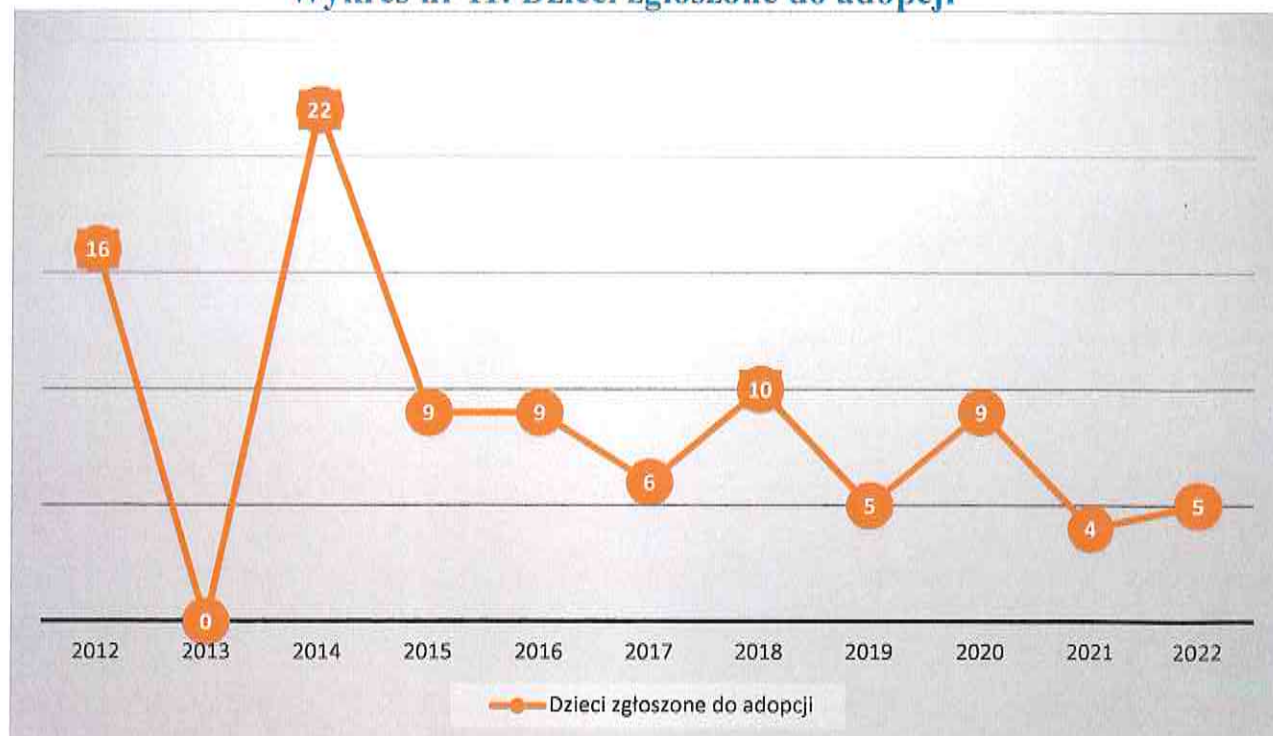

Regulowanie sytuacji prawnej

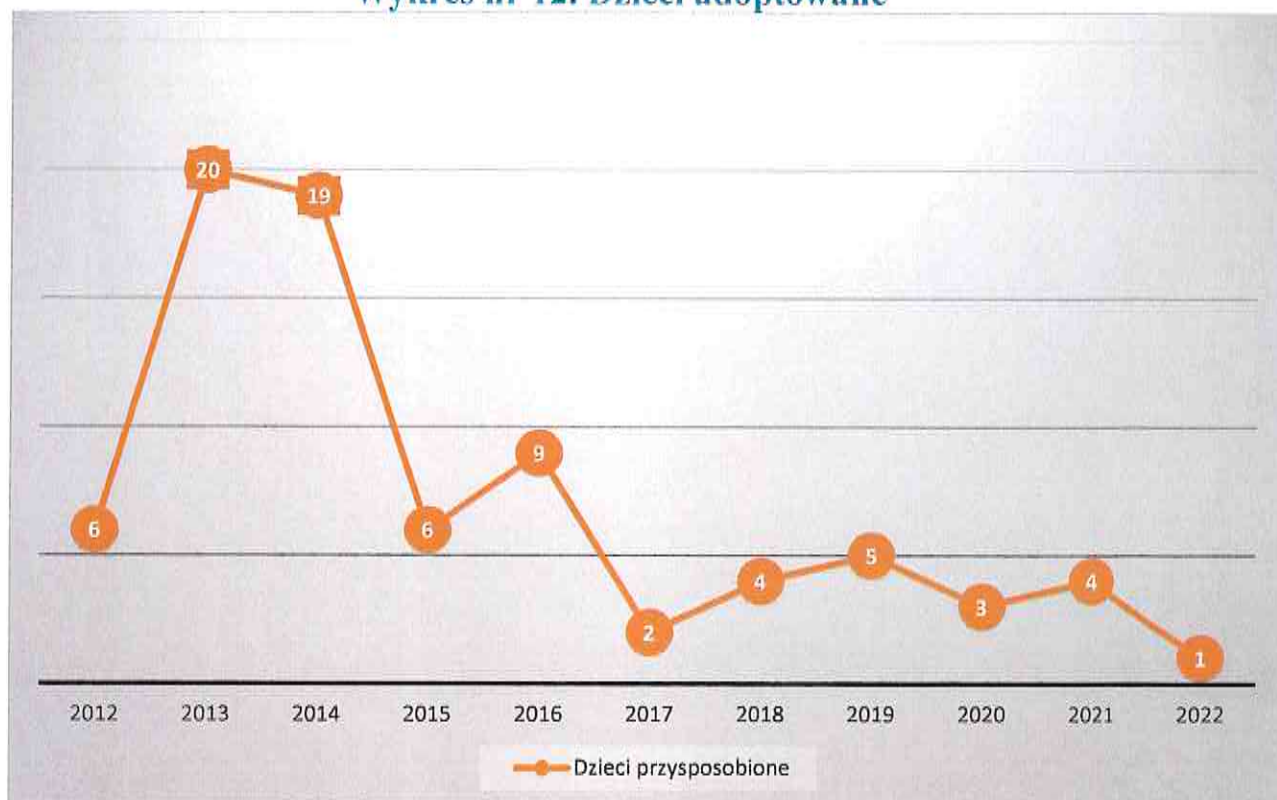
Wykres nr 10. Wnioski do SR o pozbawienie władzy rodzicielskiej

Wykres nr 11. Dzieci zgłoszone do adopcji

Wykres nr 12. Dzieci adoptowane

Wykres nr 13. Noworodki pozostawione po urodzeniu

Centrum Pieczy Zastępczej w Łomży jako organizator rodzinnej pieczy zastępczej wypracowało płaszczyznę współdziałania z sąsiednimi powiatami. Łomża świadczy usługi w zakresie pieczy zastępczej powiatowi Łomżyńskiemu, na mocy podpisanego porozumienia. Daje to wzajemną możliwość korzystania z miejsc w rodzinach zastępczych i w placówce opiekuńczo-wychowawczej w Łomży. Porozumienie w zakresie rodzinnej pieczy zastępczej daje korzyści obustronne. Liczba miejsc w rodzinach zastępczych zawodowych i niezawodowych jest wspólna, co powoduje, że dzieci z terenu miasta i powiatu Łomżyńskiego w przedziale wiekowym poniżej lat 10 są „zaopiekowane” w rodzinnej pieczy zastępczej. Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej **zobowiązuje samorządy** do zapewnienia dzieciom poniżej 7 lat rodzinnej opieki zastępczej ,wykluczając w ten sposób pobyt małych dzieci w opiece instytucjonalnej. W Mieście Łomża dzięki sprawności organizacyjnej CPZ i zaangażowaniu rodzin zastępczych granicą wiekową do umieszczania dzieci w opiece instytucjonalnej jest wiek „ 10 lat.” ***Standardy dotyczące pieczy zastępczej tj. ograniczanie opieki instytucjonalnej na rzecz rodzinnej pieczy zastępczej jest realizowana w Łomży od 2009 r.*** Działania te będą kontynuowane, aby w 100% zabezpieczać potrzeby Miasta w tym zakresie. Czas pobytu małoletnich w rodzinach zastępczych uległ w ostatnich latach znacznemu wydłużeniu .Przyczyną są trudności w regulowaniu sytuacji prawnej dzieci , które do zdemoralizowanych rodziców nie mogą wrócić i nikt z rodziny nie deklaruje woli zaopiekowania sie. ***Zasada: „rodzina naturalna nade wszystko, ale nie za wszelką cenę” jest słuszną, gdyż dobro dziecka jest najważniejsze” , w ostatnich latach jest stosowana przez sądy i służby społeczne bardzo ostrożnie.*** Taki stan rzeczy wpływa na mniejszą liczbę adopcji, utrzymywanie latami dzieci w pieczy zastępczej na koszt podatników , co w konsekwencji powoduje brak miejsc w pieczy zastępczej zarówno rodzinnej jak i instytucjonalnej .Znacząco zmniejszyła się liczba noworodków pozostawionych na oddziałach .Mają na to wpływ wysokie świadczenia na dzieci, które nie zawsze są gwarantem lepszego dzieciństwa.

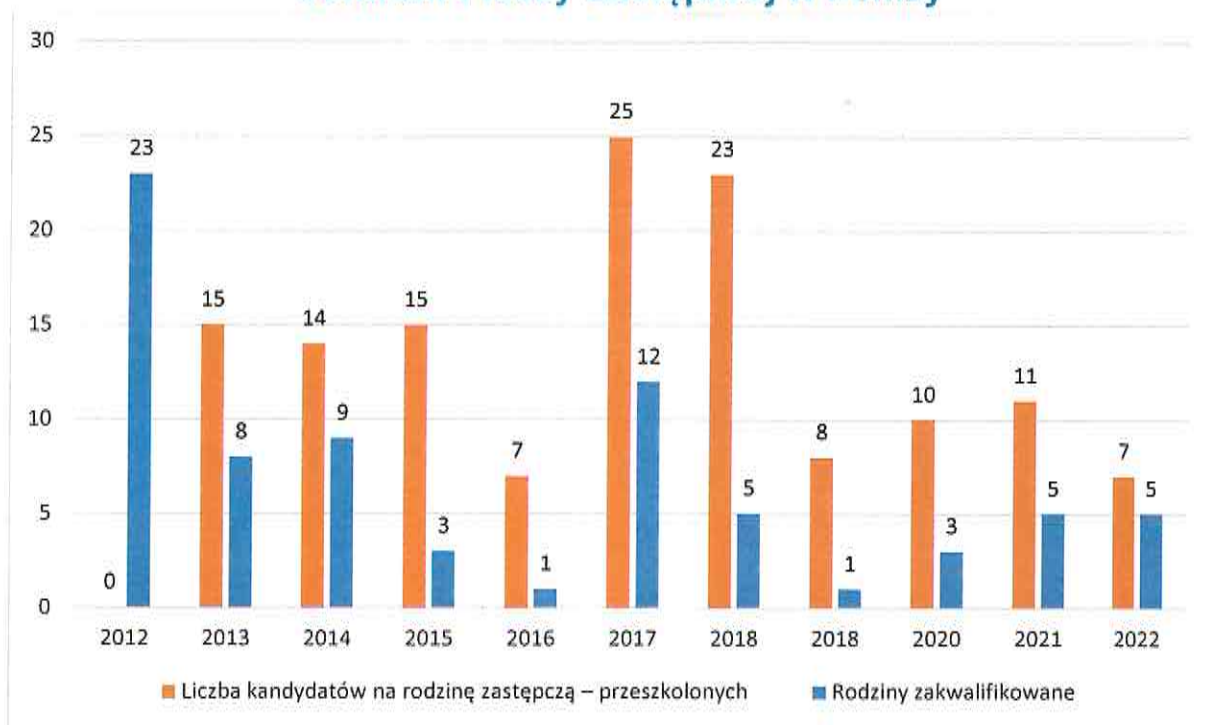
Skuteczność ośrodków adopcyjnych po 2012r. jest ograniczona ,zlikwidowano większość ośrodków niepublicznych. Ośrodki publiczne pozostały w gestii ROPS- ów wykazujących tendencję centralizacji tj .jeden ośrodek w województwie. W Łomży jest filia Ośrodka białostockiego.

Organizator rodzinnej pieczy zastępczej jest odpowiedzialny za prawidłowe

diagnozowanie i kwalifikowanie kandydatów na rodziny zastępcze oraz okresowe oceny rodzin zastępczych. Ponosi też pośrednio odpowiedzialność za właściwe sprawowanie opieki i bezpieczeństwo dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej. Kompetencje wychowawcze rodzin zastępczych są wzmacniane poprzez szkolenia, które organizuje CPZ w Łomży i Stowarzyszenie Edukacyjno-Pomocowe „EMPATIA” w Łomży.

Udział w szkoleniach rodzin zastępczych zawodowych jest obowiązkowy. Ze szkoleń korzystają też rodziny niezawodowe i spokrewnione.

Wykres nr 14. Szkolenia kandydatów na rodziny zastępcze w Centrum Pieczy Zastępczej w Łomży

*dane na dzień 31 grudnia każdego roku

Nie ma chętnych rodzin do współpracy w charakterze tzw. rodzin pomocowych, które w razie losowej niemożności sprawowania opieki przez rodzinę zastępczą czasowo mogłyby zaopiekować się dziećmi. Funkcjonowanie rodzin pomocowych jest odpłatne, zgodnie z ustawą, rodzina pomocowa musi ukończyć szkolenie dla kandydatów na rodziny zastępcze.

CPZ i Stowarzyszenie Edukacyjno-Pomocowe EMPATIA w Łomży zintegrowało grupę rodzin zastępczych w Łomży, co skutkuje udzielaniem wzajemnej pomocy w

sytuacjach trudnych i jest alternatywą dla funkcjonowania rodzin pomocowych. W miarę zgłaszania się chętnych na rodziny pomocowe CPZ przeprowadzi proces szkolenie i merytoryczne przygotowanie do czasowej opieki zastępczej.

Centrum Pieczy Zastępczej i Stowarzyszenie „EMPATIA” korzystając z dotacji „Łomżyńskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Innych Używek” organizuje dzieciom z rodzin zastępczych, zajęcia socjoterapeutyczne, współfinansuje wyjazdowe wakacyjne warsztaty terapeutyczne dla rodzin z dziećmi, wyjazdy opiekunów zastępczych w ramach profilaktyki przeciw wypaleniu zawodowemu, organizuje okazjonalne spotkania dla dzieci i rodzin .

V. Finansowanie rodzin zastępczych.

Rodzinie zastępczej udzielana jest pomoc pieniężna na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dziecka. **Ustawa z dnia 7 października 2022r, o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw.** korzystnie zmienia wysokość miesięcznego wynagrodzenia rodzin zastępczych zawodowych i prowadzących rodzinny dom dziecka, która wynosi **4100 zł brutto**. Rodzina zastępcza zawodowa pełniąca funkcje pogotowia rodzinnego przysługuje miesięczne wynagrodzenie w wysokości **5084zł brutto**.

Wysokość świadczeń na pokrycie kosztów utrzymania dziecka:

- Rodzinie **zastępczej spokrewnionej** - **785 zł** miesięcznie. (Od 1 .06.2023r. -889zł)
- Rodzinie **zastępczej zawodowej, niezawodowej** lub rodzinnej placówce opiekuńczej- **1189 zł** miesięcznie.(od 1.06.2023r.-1361zł)
- Rodzinie zastępczej zawodowej w której umieszczono dziecko na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2022r.o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich przysługuje dodatek w kwocie nie mniej jak **239 zł** miesięcznie. (od 1 .06 .2023 -274zł)
- Rodzinie zastępczej sprawującej opiekę nad dzieckiem legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności przysługuje dodatek nie mniej jak **239 zł** miesięcznie(od 1 .06 .2023 -274zł).

Świadczenia podlegają corocznej waloryzacji i ogłaszanej w Monitorze Polskim.

Wszystkie rodziny zastępcze mają prawo do świadczenia wychowawczego **500zł / tzw. 500 PLUS/** na każde dziecko w pieczy zastępczej na mocy Ustawy z dnia 11 lutego 2016r.o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci.

Finansowanie zadań z zakresu opieki zastępczej, zarówno rodzinnej jak i instytucjonalnej do końca 2011 r. należało wyłącznie do zadań powiatu. Od 01.01.2012 r. gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi odpowiednio wydatki w wysokości:

- 1. 10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;*
- 2. 30% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;*
- 3. 50% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej.*

Świadczenia rodzinom zastępczym w Łomży od 2002 r. nalicza i wypłaca MOPS w Łomży. Świadczenia rodzinom zastępczym przyznaje się na wniosek rodziny. Centrum Pieczy Zastępczej w Łomży informuje MOPS na bieżąco o migracji dzieci w pieczy zastępczej, co gwarantuje terminowe i płynne wypłaty świadczeń na dzieci i wypłaty wynagrodzeń rodzinom zawodowym.

Dochody dziecka tj. renta rodzinna, alimenty od rodziców naturalnych przysługują rodzinie zastępczej w pełnej kwocie. Większość rodziców pomimo zasądzonych alimentów nie realizuje obowiązku alimentacyjnego. Rodzina zastępcza nie ma uprawnień do korzystania z funduszu alimentacyjnego ZUS. Renty rodzinne opiekunowie zastępczy dobrowolnie wpłacają na oddzielne konta oszczędnościowe dzieci z myślą o ich usamodzielnieniu.

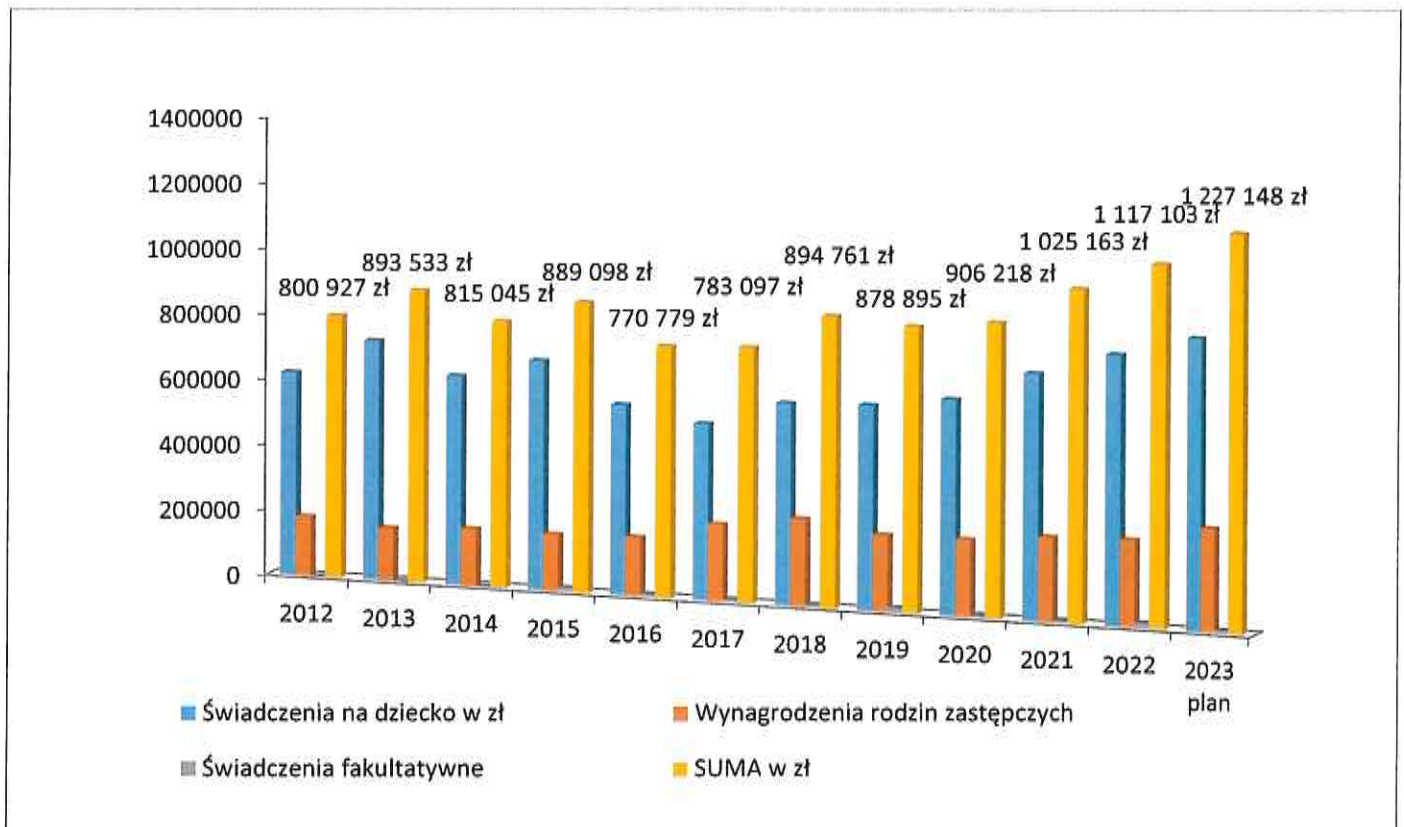
Umowy z rodzinami zastępczymi zawodowymi zawiera się na okres nie krótszy jak 4 lata. Przed zawarciem umowy, CPZ w Łomży przekazuje do MOPS w Łomży ocenę rodziny zastępczej zawodowej zgodnie z art.134 wyżej wymienionej ustawy. Rodziny zastępcze mogą wnioskować o świadczenia fakultatywne np. na leczenie, wypoczynek dzieci, remont mieszkania. Przyznawanie świadczeń fakultatywnych w Łomży jest niezadowolające w porównaniu z innymi powiatami.

Tabela 2. Koszty rodzinnej pieczy zastępczej w Łomży w latach 2012-2022 w zł.

Koszt/rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023 plan
Świadczenia na dziecko w zł	620216	732244	639994	702566	583478	540683	619971	629661	663288	758576	832255	897938
Wynagrodzenia rodzin zastępczych	180711	161289	175051	173782	180801	236414	268790	234734	237430	260587	268348	319210
Świadczenia fakultatywne	0	0	0	12750	6500	6000	6000	14500	5500	6000	16500	10000
SUMA w zł	800927	893533	815045	889098	770779	783097	894761	878895	906218	1025163	1117103	1227148

Wykres nr 15: Koszty rodzinnej pieczy zastępczej

Rodziny zastępcze w Łomży są objęte wsparciem koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, mają też zapewnioną pomoc psychologa, pedagoga i prawnika. Ustawiczne dokształcanie rodzin zastępczych jest zadaniem organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, dlatego rodziny zastępcze z Miasta Łomża oraz powiatu Łomżyńskiego korzystają z oferty szkoleniowej CPZ oraz Stowarzyszenia Edukacyjno-Pomocowego „Empatia”. Stowarzyszenie Edukacyjno-Pomocowe „Empatia” w Łomży, działające przy CPZ integruje grupę rodzin zastępczych, wspiera je, organizuje spotkania i imprezy okolicznościowe, wyjazdowe warsztaty szkoleniowe rodzinom zawodowym i niezawodowym, zajęcia socjoterapeutyczne dzieciom z rodzin zastępczych. Wspólne Wigilie i Pikniki na stałe wpisały się w kalendarz spotkań rodzin zastępczych.

Przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu rodzin zastępczych jest istotną przesłanką do podejmowania przez CPZ i Stowarzyszenie EMPATIA inicjatyw, aby system rodzinnej pieczy zastępczej ewaluował i zaspokajał potrzeby Miasta

Praca Centrum Pieczy Zastępczej i działania Stowarzyszenia Edukacyjno-Pomocowego „EMPATIA” uzupełniają się, wdrażając nowe formy wsparcia rodzinnej pieczy zastępczej.

VI. Instytucjonalna piecza zastępcza w Łomży.

Instytucjonalna piecza zastępcza w Łomży została radykalnie przeorganizowana w roku 2009. Nastąpiła zmiana lokalizacji placówki opiekuńczo-wychowawczej, zatrudniono nową kadrę wychowawców, utworzono małą placówkę przy ul. Rybaki 14, która zaplanowana została na jedną grupę socjalizacyjną (14 osób) i jedną interwencyjną (6)osób. Dom Dziecka przy ul. Polnej 16 w Łomży liczył 120 miejsc. Rozwój systemu rodzinnej pieczy zastępczej zredukował liczbę wychowanków do 20, co umożliwiło w 2009r. przeprowadzkę na ul. Rybaki 16 do znacznie mniejszego budynku i znacząco obniżyło koszty wydatkowane na instytucjonalną pieczę zastępczą. Funkcjonowanie placówek opiekuńczo-wychowawczych reguluje ustawa z dnia

9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2022r. poz. 447) oraz rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej (Dz. U. z 2011r. Nr 292, poz. 1720). Ustawa wprowadziła znaczące zmiany w systemie opieki nad dzieckiem i rodziną zmierzające do **deinstytucjonalizacji** opieki zastępczej.

W placówkach opiekuńczo-wychowawczych zgodnie z cytowaną wyżej ustawą można umieszczać dzieci w wieku powyżej 10 lat. Placówki opiekuńczo-wychowawcze na dotychczasowych zasadach mogły funkcjonować do 31 grudnia 2020r. W celu dostosowania Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej w Łomży do przepisów ww. ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zostały z niej wyodrębnione dwa samodzielne lokale, w których prowadzone są dwie odrębne placówki opiekuńczo-wychowawcze, tj. obecnie istniejąca Placówka Opiekuńczo-Wychowawczą w Łomży, lecz ze zmniejszoną liczbą miejsc z 24 na 14 typu socjalizacyjnego oraz druga nowoutworzona pod nazwą Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza „Dom nad Narwią” w Łomży z 8 miejscami typu interwencyjno- socjalizacyjnego.

Dnia 25 listopada 2020r. Rada Miejska w Łomży podjęła uchwałę w sprawie przekształcenia Placówki Opiekuńczo- Wychowawczej w Łomży przy ulicy Rybaki 14, na mocy której z dotychczas istniejącej placówki utworzono dwie odrębne jednostki organizacyjne, które rozpoczęły działalność z dniem 1 stycznia 2021r. tj. :Placówka Opiekuńczo- Wychowawcza w Łomży i Placówka Opiekuńczo-Wychowawczej „Dom nad Narwią” w Łomży. Zachowano wspólną obsługę administracyjną, finansową, organizacyjną oraz specjalistyczną.

W/w Placówki w Łomży zapewniają opiekę wychowankom w wieku od 10 do lat 19. Pełnoletni wychowankowie ,którzy kontynuują naukę, mogą przebywać w placówce do ukończenia 25 lat. Dla pełnoletnich wychowanków placówka posiada mieszkanie chronione treningowe w budynku wielorodzinnym przy ul. Wojska Polskiego.

Istnienie placówki interwencyjnej w Łomży jest niezbędne. Najbliższa placówka tego typu mieści się w Białymstoku.

Tabela 3. Liczba dzieci przebywających w placówce opiekuńczo - wychowawczej w Łomży w latach 2012 – 2022

ROK	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba wychowanków w placówce	28	29	23	25	22	24	22	17	22	14 7 POW 7 DNN	18 10 POW 8 DNN

Wychowankowie są umieszczani w placówce opiekuńczo-wychowawczej na mocy postanowienia sądu rodzinnego, po wcześniejszym rozpoznaniu możliwości zapewnienia rodzinnej formy opieki zastępczej. Skierowania do placówki wystawia MOPS realizujący zadania PCPR. Interwencyjne zabezpieczenie małoletniego może realizować policja lub pracownik socjalny. Do placówki opiekuńczo-wychowawczej dziecko może być też przyprowadzone przez rodzica naturalnego lub opiekuna prawnego, dalsze postępowanie w przedmiotowej sprawie prowadzi sąd rodzinny. O zabezpieczeniu interwencyjnym małoletniego w placówce niezwłocznie powiadamiany jest sąd rodzinny przez osobę lub instytucję dokonującą zabezpieczania. **Nie było przypadku umieszczenia małoletniego dziecka w pieczy zastępczej tylko z powodu ubóstwa rodziny. Przyczyny umieszczenia małoletniego w placówce lub rodzinie zastępczej to: niewydolność wychowawcza, uzależnienia, inne zachowania zagrażające dobru dziecka.**

Tabela 4. Koszty utrzymania całodobowej placówki opiekuńczo-wychowawczej w Łomży -koszt utrzymania wychowanka w latach 2012 -2023

ROK	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Roczny koszt	72 838 6	75 235 5	78 833 3	83 173 3	87 561 1	86 797 7	90 297 7	923 621	962 390	976 771	1053 413	1371 598
Roczny koszt wychowanka	32 184	33 996	36 300	37 608	39 570	35 908	39 534	42528	46 668	50 760	52 278	65 274
M-czny koszt Wychowanka	2 682	2 833	3 035	3 134	3 297	2 992	3 294	3544	3889	4230	4356	5495

Tabela 5. Koszty pieczy zastępczej w mieście Łomży

ROK/KOSZTY	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Rodzinna piecza zastępcza w tym koszty organizatora pieczy	1 191 199	1 233 741	1 215 154	1 339 274	1 233 886	1 338 367	1 438 397	1 609 443	1 564 089	1 719 032	1 860 384	2 029 444
Placówka Opiekuńczo-Wychowawczej	728 386	756 235	784 833	831 173	870 561	861 797	909 297	923 621	962 390	976 771	1 053 413	1 371 598

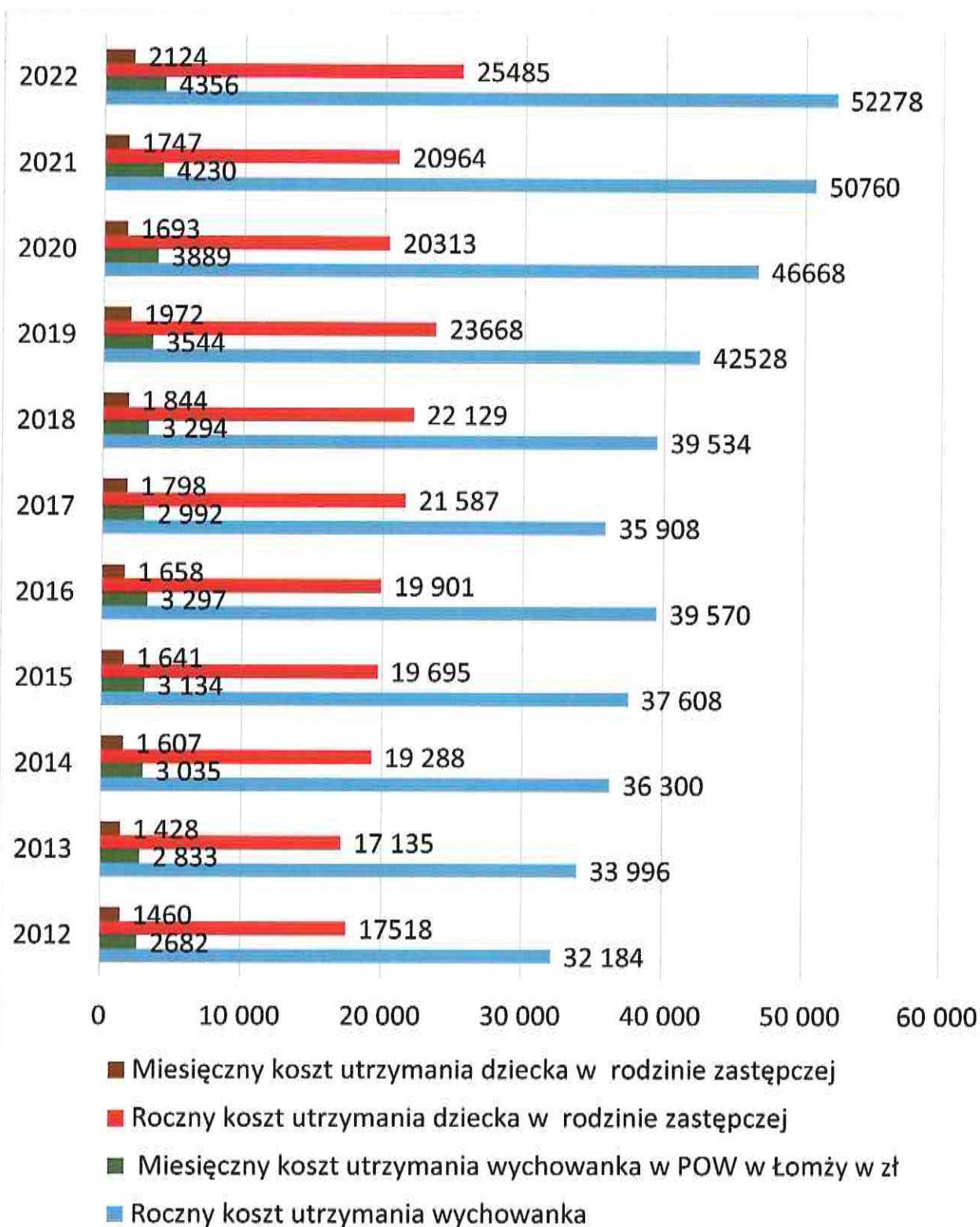
*koszty rodzinnej pieczy zastępczej wyliczono sumując świadczenia na dziecko , wynagrodzenia rodzin zastępczych oraz koszty organizatora pieczy zastępczej, co oznacza roczny budżet CPZ

Tabela 6. Porównanie kosztów utrzymania wychowanka w placówce opiekuńczo-wychowawczej i w rodzinnej pieczy zastępczej w Łomży.

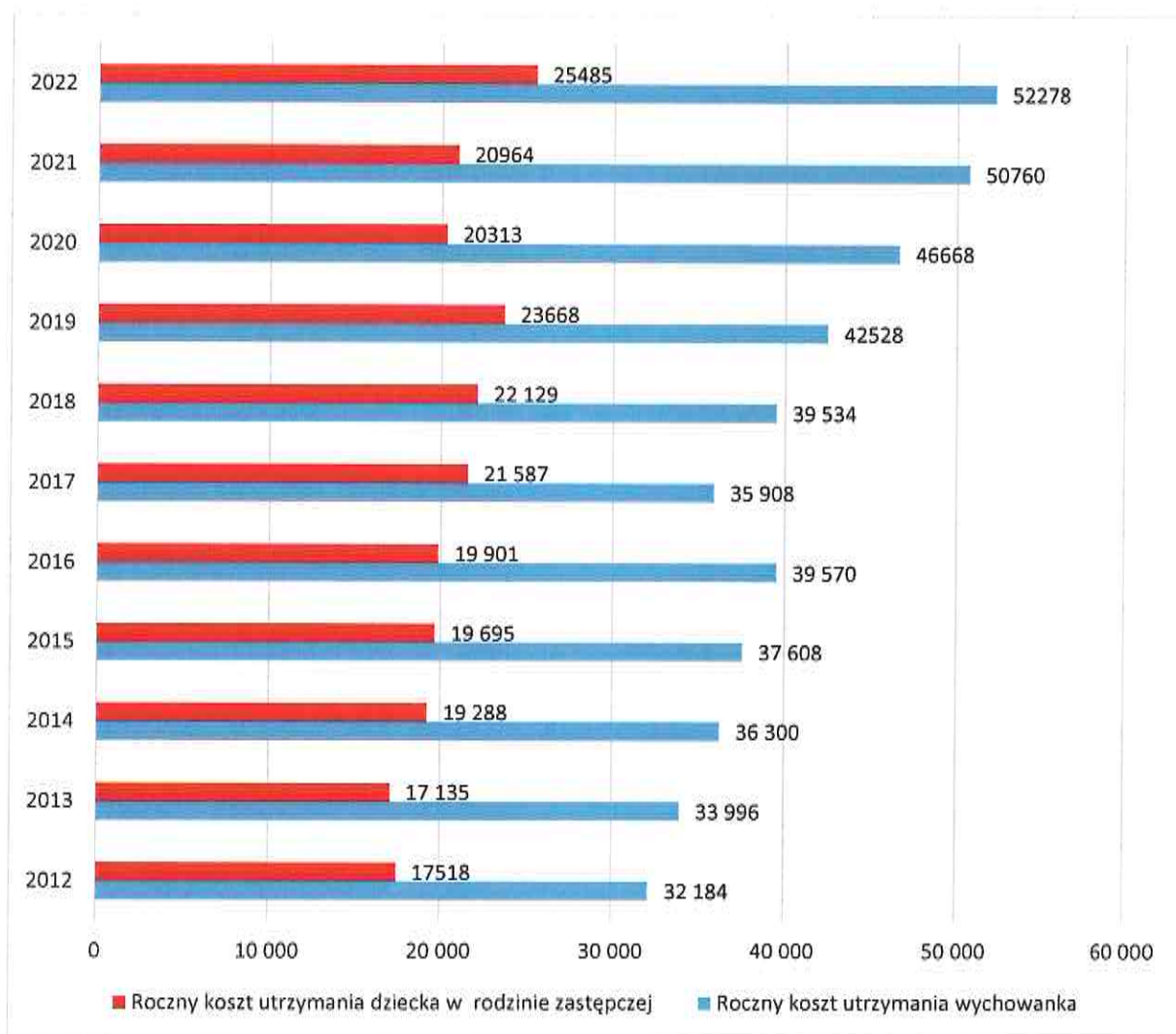
ROK	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Roczny koszt na wychowan ka w placówce/ z/	32 184	33 996	36 300	37 608	39 570	35 908	39 534	42 528	46 668	50 760	52 278
Miesięczn y koszt na wychowan ka w POW w Łomży	2 682	2 833	3 035	3 134	3 297	2 992	3 294	3 544	3 889	4 230	4 356
Roczny koszt na dziecko w rodzinie zastępczej	17 518	17 135	19 288	19 695	19 901	21 587	22 129	23 668	20 313	20 964	25 485
Miesięczn y koszt na dziecko w rodzinie zastępczej	1 460	1 428	1 607	1 641	1 658	1 798	1 844	1 972	1 693	1 747	2 124

*Wyższe koszty pieczy zastępczej w latach 2017-2019 wynikają z dotacji celowej MRPIPS w ramach Konkursu „Asystent rodziny, koordynator rodzinnej pieczy zastępczej”, co skutkowało zwiększeniem budżetu organizatora rodzinnej pieczy zastępczej tj. Centrum Pieczy Zastępczej w Łomży.

Wykres 16. Koszty utrzymania wychowanka w placówce opiekuńczo-wychowawczej i w rodzinie zastępczej w Łomży.

Wykres nr 17. Porównanie kosztów rocznych pieczy zastępczej

Powyższe dane wykazują systematyczny wzrost kosztów utrzymania dziecka w pieczy zastępczej. Jest to wynikiem sytuacji gospodarczej kraju oraz „uzawodowienia„ rodzin zastępczych. Wbrew oczekiwaniom ustawodawcy wzrost wynagrodzenia rodzin zastępczych zawodowych nie spowodował istotnego wzrostu liczby chętnych kandydatów na rodziny zastępcze. Koszt rodzinnej pieczy zastępczej w przeliczeniu na jednego wychowanka, jest znacznie niższy niż koszt opieki instytucjonalnej. Dodatkową zaletą rodzinnej pieczy zastępczej jest środowisko rodzinne niezbędne do prawidłowego rozwoju dziecka.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej od 2012 stanowi podstawę prawną do profesjonalnej rodzinnej opieki zastępczej oraz tworzenia systemu wsparcia rodzin zastępczych.

Z zaprezentowanych powyżej danych wynika, że liczba dzieci /młodzieży/

z Łomży umieszczonych w placówkach opiekuńczo – wychowawczych utrzymuje się na poziomie kilkunastu osób. Osoby nastoletnie z zaburzeniami zachowania nie trafiają do rodzinnej pieczy zastępczej, nie ma rodzin zastępczych w Łomży wyrażających wolę opieki nad małoletnimi umieszczanymi w pieczy zastępczej z Ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich. Liczba rodzin zastępczych sukcesywnie wzrasta, lecz faktyczna liczba wolnych miejsc w rodzinach zastępczych nie zwiększa się proporcjonalnie. Spowodowane jest to przedłużającym się okresem pobytu dzieci w rodzinach zastępczych. Dzieci przebywają w pieczy zastępczej pomimo, że ich naturalni rodzice nie są w stanie, nie chcą lub nie mogą przejąć opieki. Sądy rodzinne bardzo ostrożnie pozbawiają władzy rodzicielskiej, dlatego zmniejszyła się liczba adopcji. Dzieci małe latami czekają na rodziców, którzy o nich zapomnieli a duże dzieci powyżej lat 8 nie mają szans na adopcje.

Wieloletnia współpraca z sądami rodzinnymi, rozsądne decyzje i profesjonalne prowadzenie rodzinnej pieczy zastępczej oraz z zaangażowaniem prowadzona „asystentura rodziny” sprawia, że Sąd Rodzinny w Łomży wnioskuje do Centrum Pieczy Zastępczej o opinie w różnych sprawach opiekuńczych oraz wzywa CPZ do udziału w wokandach sądowych.

VII. Praca z rodziną naturalną.

W systemie pieczy zastępczej istotne znaczenie ma praca z rodziną naturalną dziecka przebywającego w rodzinie zastępczej lub opiece instytucjonalnej. Wzmacnianie więzi emocjonalnych z dzieckiem oraz motywacja do działań na rzecz powrotu dziecka do rodziny naturalnej, realizowane jest przez asystentów rodziny zatrudnionych w CPZ w Łomży, koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej oraz pracowników socjalnych MOPS.

Asystentura rodziny jest w Łomży realizowana od 2012 roku, poprzez wsparcie, pracę dydaktyczną z rodzinami, pomocniczość asystentów w codziennym funkcjonowaniu rodziny, a w szczególności działania wzmacniające predyspozycje opiekuńczo-wychowawcze rodziców, często nieprzygotowanych do rodzicielstwa i dorosłego życia. Wsparcie rodzin niewydolnych wychowawczo przyczynia się do ograniczenia napływu dzieci do pieczy zastępczej. Elementem motywującym rodzinę do sprawowania bezpośredniej pieczy nad swoimi dziećmi jest świadczenie wychowawcze 500+ i płatny urlop macierzyński. W środowisku rodzin dysfunkcyjnych nie zawsze ma to wpływ na jakość sprawowanej opieki.

Umieszczenie asystentury rodziny przy organizatorze pieczy zastępczej tj. CPZ w Łomży / nie w MOPS/, jest nowatorskim rozwiązaniem. Bliskość w codziennej pracy koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej i asystentów rodziny oraz pracowników socjalnych ma pozytywny wpływ na efekty pracy, realizację planów pracy z rodziną i dzieckiem. Ogranicza napływ dzieci do pieczy zastępczej i motywuje do pozytywnych zmian te rodziny ,którym dzieci odebrano. Aktywność służb nie wystarcza , gdyż możliwość oddziaływania na postawy rodzicielskie służb społecznych i kuratorskich jest ograniczona. Bez woli współpracy i chęci dobrej zmiany ze strony rodziców dziecka ,działania służb społecznych nie mają mocy sprawczych. Wtedy należy chronić dziecko.

VIII. Usamodzielnienia wychowanków pieczy zastępczej.

Maksymalny okres pobytu w pieczy zastępczej określa ustawa: do czasu ukończenia kształcenia, nie dłużej jak do 25 lat. Po ukończeniu 18 lat dalszy pobyt w rodzinie zastępczej lub placówce jest możliwy za zgodą odpowiednio opiekunów zastępczych lub dyrektora placówki.

Pełnoletnim wychowankom opuszczającym placówki opiekuńczo-wychowawcze, młodzieżowe ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapeutyczne, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, zakłady poprawcze oraz rodziny zastępcze, przysługuje pomoc pieniężna na kontynuację nauki. Osoby opuszczające pieczę zastępczą znajdujące się w przedziale wiekowym 18 – 25 lat, kontynuujące naukę w różnych typach szkół mają możliwość skorzystania z:

1. pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki-w wys. 595 zł miesięcznie.

/ od 01.06.2023 - 681zł miesięcznie/

2. jednorazowej pomocy na usamodzielnienie w wys. od 1961zł do 7839 zł w zależności od czasu pobytu i rodzaju rodziny zastępczej.

/od 01 .06.2023 - od 2244zł do 8968zł/

3. jednorazowej pomocy na zagospodarowanie przysługującej w formie rzeczowej o wartości nie mniej jak 1782 zł

/od 01.06.2023 – nie mniej jak 2039 zł/

świadczenie na zagospodarowanie dla wychowanków z orzeczeniem o niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym i znacznym wynosi nie mniej niż 3563zł / od 01.06.2023 -4077zł/

4. zamieszkania w mieszkaniu chronionym treningowym do czasu ukończenia kształcenia nie dłużej jak do 25 roku życia .

W/w świadczenia otrzymują wychowankowie, którzy realizują plan usamodzielnienia. Zmiany w Ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 07 października 2022r. znoszą kryterium dochodowe wychowanka. Motywuje to do aktywności zawodowej w okresie kontynuowania nauki. Opiekunem usamodzielnienia wychowanków mogą być osoby z rodzin naturalnych, rodzina zastępcza, pracownik placówki lub pracownik CPZ. Plan usamodzielnienia sporządza się co najmniej na miesiąc przed ukończeniem przez wychowanka pełnoletności. Podlega on modyfikacji w zależności od sytuacji życiowej wychowanka.

Procedury usamodzielnienia wychowanków wszystkich form pieczy zastępczej są w kompetencjach MOPS w Łomży. Do MOPS wychowankowie składają wnioski o usamodzielnienia i plany usamodzielnienia opracowywane przy współpracy z koordynatorami rodzinnej pieczy zastępczej. Świadczenia usamodzielnianym wychowankom wypłaca MOPS na konto bankowe.

Aktywność rodziców naturalnych w okresie usamodzielnienia znacznie wzrasta szczególnie w zakresie otrzymywanej przez ich dziecko pomocy rzeczowej i finansowej. W procesie usamodzielnienia wychowankowie mają możliwość czasowego mieszkania w tzw. mieszkaniu chronionym treningowym. Miasto Łomża dysponuje 3 mieszkaniami dla wychowanków pieczy zastępczej.

Dwa mieszkania są w dyspozycji Centrum Pieczy Zastępczej, utrzymywane z budżetu CPZ w Łomży /w budynku dawnego DDz przy ul. Polnej 16/, jedno w dyspozycji Placówki Opiekuńczo -Wychowawczej w Łomży / budynek wielorodzinny przy ul. Wojska Polskiego/. Możliwość korzystania z mieszkania mają pełnoletni wychowankowie kontynuujący naukę. Zaradność życiowa usamodzielnianych wychowanków rodzin zastępczych, placówek opiekuńczo-wychowawczych i ośrodków wychowawczych jest często nieadekwatna do ich wieku. Brak wsparcia ze strony rodziny naturalnej ma psychologicznie i społecznie negatywny wpływ na postawę wychowanka wchodzącego w dorosłe życie. Liczba wychowanków przebywających w pieczy zastępczej do usamodzielnienia wzrasta. Jest to konsekwencją pasywności rodziców naturalnych i mniejszej liczby adopcji.

Zaniedbania emocjonalne, edukacyjne będące pokłosiem nieszczęśliwego dzieciństwa, pomimo trudów opiekuńczo-wychowawczych w pieczy zastępczej, utrudniają start w dorosłe życie. Piecza zastępcza w sposób niewystarczający przygotowuje do samodzielnego społecznego funkcjonowania. Brak perspektyw samodzielnego mieszkania i pracy przyczynia się często do powrotu w środowisko

zdemoralizowane, pasywne zawodowo ,społecznie wykluczone. Wychowankowie przejmują często postawę roszczeniową wzorując się na swoich rodzicach ,którzy nie pracują a wszystko im się należy.

Przyznawane świadczenia, bez profesjonalnego wsparcia i poradnictwa , tylko na krótki czas poprawiają status osoby usamodzielnionej.

Tabela 7. Koszty usamodzielnienia wychowanków z pieczy zastępczej w Łomży w zł.

ROK	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Usamodzielnienia wychowanków w tym:	56181	44653	82044	79699	86202	67500	74475	98779	83690	58979	41751
koszt na kontynuowanie nauki	0	0	0	0	65702	67500	69505	61402	53093	34360	38274
koszty na usamodzielnienie	0	0	0	0	17500	0	3470	29492	24289	16262	0
koszty na zagospodarowanie	0	0	0	0	300	0	1500	7885	6308	8357	3477
Liczba osób usamodzielnionych	16	15	17	13	14	13	14	15	12	10	10
z rodzin zastępczych	10	9	15	10	10	10	11	11	10	6	6
POW	6	5	2	3	4	3	3	4	2	4	4
MOW	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Tabela 8. Przewidywane usamodzielnienia 2023-2025 – młodzież od 16 roku życia.

Lp	Rodzaj rodziny	Ilość osób
1	Rodziny spokrewnione	13 w tym z łomży 10
2	Rodziny niezawodowe	2 w tym z łomży 0
3	Rodziny zawodowe	2 w tym z łomży 2
4	POW	13 w tym z łomży 11
5	Razem	30 w tym z łomży 23

Tabela 9. Osoby będące w procesie usamodzielnienia*

Lp.	Rodzaj rodziny	Ilość osób
1	Rodziny spokrewnione	11 w tym z Łomży 9
2	Rodziny niezawodowe	3 w tym z Łomży 2
3	Rodziny zawodowe	2 w tym z Łomży 0
4	POW	4 w tym z Łomży 3
5	Razem	20 w tym z Łomży 14

- na dzień 31 grudnia 2022 r.

IX. Program na lata 2023-2025.

Cele Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Mieście Łomża na lata 2023-2025 są zgodne z ogólną koncepcją programu opracowanego w tym zakresie na poziomie województwa oraz z kierunkami polityki prorodzinnej państwa jak i wypracowanymi obowiązującymi już standardami w zakresie pomocy rodzinie i dziecku obowiązującymi w Unii Europejskiej.

Celem programu rozwoju pieczy zastępczej w Łomży na lata 2023-2025 jest tworzenie warunków do zintegrowanego i skutecznego rozwoju systemu pieczy zastępczej w Łomży.

	Działanie	Sposób realizacji	Oczekiwane rezultaty
1.	Kreowanie pozytywnego wizerunku rodzinnej pieczy zastępczej.	-Organizowanie lokalnych akcji promujących rodzicielstwo zastępcze. - Coroczna organizacja spotkania z okazji Dnia	Wzrost liczby kandydatów na rodziny zastępcze. Zwiększenie świadomości

		<p>Rodzicielstwa Zastępczego oraz innych imprez okolicznościowych.</p> <p>-Publikacje w mediach artykułów promujących problematykę rodzicielstwa zastępczego.</p>	<p>społecznej o potrzebie funkcjonowania pieczy zastępczej.</p>
2.	<p>Zbudowanie zintegrowanego systemu pomocy na rzecz dziecka pozbawionego właściwej opieki i wsparcia.</p>	<p>-Szkolenie i kwalifikowanie kandydatów na rodziny zastępcze i zawodowe rodziny zastępcze.</p> <p>- Tworzenie sieci rodzin zastępczych niezawodowych, zawodowych rodzin zastępczych.</p> <p>-Prowadzenie rejestru teleinformatycznego rodzi zastępczych i dzieci w pieczy zastępczych i usamodzielnianych wychowanków.</p> <p>- Wspieranie rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka przez koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej i wolontariuszy.</p> <p>-Prowadzenie interdyscyplinarnych spotkań na rzecz dziecka pozbawionego właściwej opieki i wsparcia.</p> <p>- Tworzenie projektów wspierania rozwoju pieczy zastępczej z uwzględnieniem jej specyficznych potrzeb.</p> <p>-Praca z rodzina naturalną na rzecz powrotu dziecka z pieczy</p>	<p>Stworzenie spójnego systemu wsparcia dla dziecka i rodziny zastępczej.</p> <p>Zmniejszenie liczby dzieci umieszczanych w instytucjonalnej pieczy zastępczej.</p> <p>Efektywne wykorzystanie miejsc w pieczy zastępczej.</p> <p>Dostosowanie systemu pomocy i wsparcia do specyficznych potrzeb dziecka.</p>

		-Wskazanie dwóch lokali mieszkalnych o pow .ok 100m kw. Z przeznaczeniem dla rodzin zastępczych zawodowych.	
3.	Zwiększenie dostępności do specjalistycznego wsparcia dla osób sprawujących pieczę zastępczą oraz dzieci w nich umieszczonych	<p>- Wdrożenie systemu cyklicznych szkoleń podnoszących kwalifikacje dla funkcjonujących rodzin zastępczych. Tworzenie grup wsparcia dla rodzin zastępczych.</p> <p>- Zapewnienie pomocy prawnej, psychologicznej, pedagogicznej. Zapobieganie wypaleniu zawodowemu osób tworzących rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka.</p> <p>- Podejmowanie działań na rzecz harmonijnego rozwoju dzieci w pieczy zastępczej.</p> <p>-Gwarantowane miejsca w edukacji przedszkolnej.</p> <p>- Stałe wsparcie rodzin przez koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.</p> <p>-Przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.</p> <p>-Zmotywowanie pracowników oświaty do głębszej analizy sytuacji dziecka w pieczy zastępczej.</p>	<p>Permanentne zwiększanie się kompetencji rodzin zastępczych.</p> <p>Ograniczenie liczby rodzin zastępczych zagrożonych wypaleniem zawodowym.</p> <p>Ograniczenie liczby rodzin zastępczych rezygnujących z pełnienia swej funkcji.</p> <p>Poprawa efektywności pracy koordynatora , pozytywny wpływ na budowanie relacji z rodziną zastępczą.</p> <p>Zminimalizowanie poczucia odrzucenia dziecka z pieczy zastępczej w środowisku szkolnym.</p>
4.	Promocja i wspieranie działalności organizacji pozarządowych, podmiotów ekonomii społecznej oraz	-Powierzenie organizacji pozarządowej ramach konkursu prowadzenia placówek opiekuńczo wychowawczych dla 14 dzieci.	Stworzenie dogodnych warunków do rozwoju coraz większej liczby organizacji pozarządowych działających na terenie

	<p>wolontariatu na rzecz rozwoju pieczy zastępczej</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Rekomendowanie i wspieranie działań organizacji pozarządowych na rzecz rozwoju pieczy zastępczej. - Współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi lokalnie na rzecz dziecka i rodziny. -Propagowanie pracy wolontariuszy na rzecz dzieci umieszczonych w pieczy. - Wspieranie partnerstwa z organizacjami pozarządowymi przy realizacji wspólnych projektów na rzecz podnoszenia standardów pieczy zastępczej. 	<p>Powiatu na rzecz pieczy zastępczej.</p> <p>Większy udział organizacji pozarządowych realizujących zadania z zakresu pieczy zastępczej.</p> <p>Lepsza jakość usług świadczonych przez niego w ramach realizacji zadań.</p> <p>Wzrost liczby chętnych wolontariuszy do pracy z dziećmi w pieczy zastępczej.</p>
5.	<p>Inicjowanie działań zmierzających do ograniczania czasu pobytu dziecka w pieczy zastępczej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Pomoc w uregulowaniu sytuacji prawnej dziecka. -Współpraca z kuratorami, pracownikami socjalnymi, osp, asystentami rodzinnymi. -Opracowanie indywidualnych programów pracy z dzieckiem - Stały monitoring sytuacji dziecka w rodzinie. - Praca z rodziną biologiczną dziecka przebywającego w placówce lub w rodzinie zastępczej na rzecz jego powrotu do rodziny. -Wypracowanie wspólnego systemu pracy z rodziną biologiczną dziecka wszystkich instytucji zaangażowanych w pracę z dzieckiem i rodziną. - Podejmowanie działań na rzecz przywracania więzi rodzinnych praca z rodzicami 	<p>Zwiększenie oferty wsparcia dla rodzin biologicznych podejmujących starania na rzecz powrotu dzieci pod ich opiekę</p> <p>Wzrost liczby dzieci powracających do rodzin naturalnych lub zgłaszanych do adopcji.</p> <p>Skrócenie czasu pobytu dzieci w pieczy zastępczej.</p>

		<p>naturalnymi.</p> <p>-Monitoring sytuacji rodziny po jej reintegracji.</p> <p>- Stała współpraca z Sądem, Ośrodkiem Adopcyjnym.</p> <p>-Wspieranie dziecka i rodziny zastępczej podczas procesu adopcji.</p> <p>-Prowadzenie lobbingu na rzecz pozyskiwania kandydatów na rodziców adopcyjnych.</p>	
6.	<p>Wspieranie działań na rzecz skutecznego systemu pomocy dla osób usamodzielnianych.</p>	<p>-Inicjonowanie programów na rzecz aktywizacji społecznej i zawodowej młodzieży opuszczających rodziny zastępcze lub placówki opiekuńczo – wychowawcze.</p> <p>-Tworzenie programów usamodzielnienia wychowanków rodzin zastępczych i placówek, czuwanie nad ich realizacją, korekta i dostosowanie do aktualnych potrzeb.</p> <p>-Wdrażanie programów psycho-edukacyjnych skierowanych do osób usamodzielnianych.</p> <p>- Realizacja projektów dofinansowywanych z UE związanych z wyrównywaniem szans wchodzenia w dorosłe życie.</p> <p>-Praca z rodziną biologiczną pełnoletniego wychowanka rodzin zastępczych i placówek na rzecz jego wsparcia w procesie usamodzielnienia.</p> <p>-Zabezpieczenie mieszkań chronionych -treningowych dla</p>	<p>Zwiększenie liczby usamodzielnianych wychowanków kontynuujących naukę.</p> <p>Zwiększenie atrakcyjności ofert wsparcia dla wychowanków dostosowanych do ich indywidualnych potrzeb.</p> <p>Podniesienie aspiracji młodzieży opuszczającej pieczę zastępczą.</p> <p>Nabycie umiejętności samodzielnego i odpowiedzialnego funkcjonowania społecznego i rodzinnego.</p> <p>Nawiązanie relacji z rodziną przy zachowaniu samodzielności i poprawności społecznego</p>

	<p>usamodzielnianych wychowanków.</p> <p>-Utworzenie grupy wsparcia usamodzielnianych wychowanków.</p> <p>- Pomoc w uzyskaniu zatrudnienia i mieszkania z zasobów miasta dla wychowanków pieczy zastępczej.</p> <p>-Dopłaty do mieszkań wynajmowanych poza zasobami miasta.</p>	funkcjonowania.
--	---	-----------------

7.	<p>Podnoszenie wiedzy i doskonalenie umiejętności osób pracujących z rodziną zastępczą, naturalną, młodzieżą i dziećmi.</p> <p>Przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu rodzin zastępczych i koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.</p>	<p>-Organizowanie wspólnych szkoleń pracowników socjalnych MOPS, CPZ, POW, kuratorów, pedagogów szkolnych, policji w zakresie problematyki rodzinnej.</p> <p>-Realizacja projektów dofinansowywania z UE związanych z podnoszeniem wiedzy i kwalifikacji w zakresie wszechstronnej pomocy środowiskowe.</p> <p>-Organizowanie szkoleń, grup samopomocowych, spotkań integracyjnych.</p>	<p>Podniesienie wiedzy i umiejętności wśród kadr współpracującej w obszarze pomocy rodzinie i dziecku.</p> <p>Wdrożenie dobrych rozwiązań w obszarze pomocy rodzinie i dziecku w Mieście.</p> <p>Wypracowanie wspólnych systemów i procedur współpracy i działania.</p> <p>Przedłużenie okresu aktywności zawodowej . Większa skuteczność w realizacji zadań.</p>
----	--	---	---

8	<p>Podnoszenie standardów instytucjonalnej pieczy zastępczej</p>	<p>-Troska o godne warunki mieszkaniowe wychowanków.</p> <p>-Rozbudzanie aspiracji życiowych wychowanków.</p> <p>-Współpraca z rodziną naturalną wychowanka ,spełnianie potrzeby przynależności</p> <p>-Podnoszenie kompetencji wychowawczych kadry pedagogicznej.</p> <p>-Motywowanie kadry wychowawców do aktywności w procesie usamodzielnienia wychowanka .</p>	<p>Podniesienie poziomu edukacji wychowanków.</p> <p>Odbudowanie więzi emocjonalnych z rodziną naturalną.</p> <p>Przygotowanie wychowanka do samodzielnego społecznego funkcjonowania.</p>
---	--	---	--

X. Limit rodzin zawodowych na lata 2023-2025.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej ,art. 180 ust 1 wprowadza obowiązek planowania corocznego limitu rodzin zastępczych zawodowych. W poniższej tabeli ujęto również limit miejsc w opiece instytucjonalnej .

Tabela 11 . Limit rodzin zastępczych zawodowych w Mieście Łomży w tym planowany na lata 2023-2025

ROK	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Rodziny zastępcze zawodowe	3	4	5	5	6	7	7	7	8	8	8	8	8	8
Rodz. zast. zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Rodzinne domy dziecka lub typu rodzinnego	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Limit miejsc dla dzieci w instytucjonalnej opiece zastępczej	12	15	26	20	20	20	20	20	20	20	22	22	22	22

XI. Źródła finansowania programu.

Środki finansowe na działania zaplanowane w Programie rozwoju pieczy zastępczej w Łomży w na lata 2023-2025 pochodzić będą z:

- 1) budżetu Miasta Łomży
- 2) budżetów powiatów które podpiszą porozumienia i gmin pochodzenia dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej;
- 3) budżetu państwa w ramach dotacji na dofinansowanie zadań własnych;
- 4) budżetu państwa na finansowanie realizacji zadań zleconych;
- 5) funduszy europejskich;
- 6) funduszy organizacji pozarządowych;
- 7) innych programów i grantów.

Szczegółowe określenie wysokości planowanych środków na realizację programu nie jest możliwe ze względu na długi okres obowiązywania dokumentu, brak długookresowych źródeł finansowania, a także wieloletnich dokumentów finansowych określających planowane wydatki Miasta na prawach powiatu na bieżącą działalność. Zakłada się, że cele i działania pieczy zastępczej będą wyznaczały kierunki finansowania i będą uwzględniane przy konstruowaniu budżetu w kolejnych latach. Zapisy dokumentu będą również wskazówkami do starań o pozyskiwanie środków zewnętrznych na finansowanie poszczególnych działań **programu**.

XII. Realizatorzy programu.

Głównymi realizatorami Programu jest Centrum Pieczy Zastępczej w Łomży jako organizator rodzinnej pieczy zastępczej , placówki opiekuńczo-wychowawcze w Łomży oraz MOPS w Łomży. W realizacji Programu niezbędny jest udział współrealizatorów tj:

- Rodziny zastępcze,
- Poradnia Pedagogiczno – Psychologiczna w Łomży
- placówki wsparcia dziennego
- Komenda Miejska Policji w Łomży
- Sąd Rodzinny,

- kuratorzy rodzinni,
- asystenci rodziny
- organizacje pozarządowe ,kościół i związki wyznaniowe
- Inne podmioty działające na rzecz wychowanków pieczy zastępczej.

XIII. Zagrożenia dla realizacji działań ujętych w Programie.

- Niewystarczająca ilość środków finansowych przeznaczonych na rozwój pieczy zastępczej,
- Wzrost liczby zabezpieczanych małoletnich w pieczy zastępczej.
- Niewystarczająca liczba kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka,
- Brak kandydatów na przyjęcie do rodzinnej pieczy zastępczej dzieci niepełnosprawnych, z zaburzeniami zachowania lub nastolatków,
- Brak kandydatów na tzw. rodziny pomocowe.
- Niezadowalająca współpraca ze strony naturalnych rodziców.
- Wydłużający czas pobytu dzieci w pieczy zastępczej.
- Trudności w pozbawieniu władzy rodzicielskiej pomimo ewidentnych zaniedbań rodziców dzieci.
- Mała liczba przysposobień dziecka.
- Trudności we współpracy z innymi instytucjami pracującymi na rzecz dziecka i rodziny.
- Brak współpracy usamodzielniających się wychowanków zastępczych form opieki w procesie usamodzielnienia (nierealizowanie indywidualnych programów usamodzielnienia).
- Brak zintegrowanego systemu usamodzielniania wychowanków.

XIV. Monitoring i ewaluacja.

Stały monitoring programu będzie prowadzony przez Centrum Pieczy Zastępczej w Łomży, które jako organizator rodzinnej pieczy zastępczej będzie oceniało realizację Programu oraz proponowało zmiany i aktualizację założeń, celów i skutecznych działań. W ramach rocznego sprawozdania z działalności Centrum Pieczy Zastępczej będzie analizowany stopień realizacji Programu

dokonywany z właściwymi komisjami Rady Miejskiej.

MOPS w Łomży będzie analizował stopień realizacji Programu w zakresie usamodzielniania wychowanków wszystkich form opieki zastępczej oraz wychowanków pochodzących z Łomży, przebywających w pieczy zastępczej na terenie innych powiatów.

XV. Zakończenie.

Nawet jeśli rodzina zastępcza nie zastąpi dziecku utraconej rodziny naturalnej, jeżeli nie uchroni go przed poczuciem krzywdy z powodu odtrącenia przez własnych rodziców, to jest szansa, że prawidłowe oddziaływania wychowawcze, spokój i atmosfera rodzinna oraz poczucie bezpieczeństwa umożliwią wejście w dorosłe życie z poczuciem własnej wartości, życiowej samodzielności i zaradności. Dlatego też słuszne jest kontynuowanie prac nad doskonaleniem i stwarzaniem takich warunków, które pozwolą rodzinom zastępczym w sposób profesjonalny i przyjazny realizować zadania opiekuńczo-wychowawcze mając na uwadze dobrze pojęty interes dziecka.

Instytucjonalna piecza zastępcza w Mieście Łomża już od wielu lat pełni rolę uzupełniającą, lecz nadal jest niezbędna z powodu licznych zabezpieczeń dzieci nastoletnich i braku policyjnej izby dziecka w Łomży dla zabezpieczanych zdemoralizowanych nastolatków.

Program jest dokumentem otwartym, co oznacza, że w miarę potrzeb określone zadania mogą ulegać modyfikacji. Uwidacznia on również, że każda forma opieki zastępczej powinna respektować prawo dziecka do stabilnego środowiska wychowawczego, do utrzymania więzi z rodziną naturalną i powrotu do rodziny naturalnej. Dziecku, które musi znaleźć się poza rodziną biologiczną należy stworzyć warunki najbardziej zbliżone do domu rodzinnego, niezależnie od tego na jak długo trafia do pieczy zastępczej. Adopcja jest ostatnim ogniwem pieczy zastępczej dającym małym dzieciom szansę na szczęśliwe dzieciństwo.

PODSTAWY PRAWNE PROGRAMU

Działania w zakresie rozwoju pieczy zastępczej regulują następujące akty prawne i dokumenty:

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
2. Konwencja o Prawach Dziecka
3. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity Dz. U. z 2022 poz . 447 ze zm.)
4. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (tekst jednolityDz. U. z 2022. poz.1526)
5. Rozporządzenie z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej (Dz. U. z 2011 r. Nr 292, poz. 1720 ze.zm)
6. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 3 sierpnia 2012 r. w sprawie udzielania pomocy na usamodzielnienie, kontynuowanie nauki oraz zagospodarowanie (Dz. U. z 2012 r. poz. 954z późn.zm)
7. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Miasta Łomża na lata 2022-2030.

Opracowanie: Centrum Pieczy Zastępczej w Łomży-Bożena Jabłońska